

Znalosti všeobecných sester o Florence Nightingale

Bakalářská práce

Studijní program:

B5341 Ošetrovatelství

Studijní obor:

Všeobecná sestra

Autor práce:

Anežka Holubová

Vedoucí práce:

Mgr. Kateřina Prstková

Fakulta zdravotnických studií

Zadání bakalářské práce

Znalosti všeobecných sester o Florence Nightingale

Jméno a příjmení: **Anežka Holubová**
Osobní číslo: D18000071
Studijní program: B5341 Ošetrovatelství
Studijní obor: Všeobecná sestra
Zadávající katedra: Fakulta zdravotnických studií
Akademický rok: **2020/2021**

Zásady pro vypracování:

Cíle práce:

1. Popsat život Florence Nightingale.
2. Zjistit znalosti všeobecných sester o Florence Nightingale v oblasti přínosu vzdělávání v ošetrovatelství.
3. Zjistit znalosti všeobecných sester o Florence Nightingale v oblasti přínosu klinické praxe v ošetrovatelství.

Teoretická východiska (včetně výstupu z kvalifikační práce):

Florence Nightingale byla průkopnicí v ošetrovatelství a je velice důležitým článkem, jak v přínosu ve vzdělávání, tak i praxi. Její přínos byl a je důležitým článkem v rámci poskytování kvalitní ošetrovatelské péče. Je nezbytné znát naši historii a události, které vedli k modernizaci ošetrovatelství a následnému vzdělávání sester.

Výstupem bakalářské práce bude vypracování článku připraveného k publikaci.

Výzkumné předpoklady / výzkumné otázky:

1. Popisný cíl.
2. Předpokládáme, že 75 % a více všeobecných sester má znalosti o Florence Nightingale v oblasti přínosu vzdělávání v ošetrovatelství.
3. Předpokládáme, že 75 % a více všeobecných sester má znalosti o Florence Nightingale v oblasti přínosu klinické praxe v ošetrovatelství.

Výzkumné předpoklady budou upřesněny na základě předvýzkumu.

Metoda:

Kvantitativní

Technika práce, vyhodnocení dat:

Dotazník. Data budou zpracována pomocí grafů a tabulek v programu Microsoft Office Excel 2010.

Text bude zpracován textovým editorem Microsoft Office Word 2010.

Místo a čas realizace výzkumu:

Nemocnice okresního typu (chirurgické a interní oddělení), prosinec 2020-leden 2021

Vzorek:

Respondenti: Všeobecné sestry pracující ve směnném provozu, počet: 100

Rozsah práce:

Rozsah bakalářské práce činí 50-70 stran (tzn. 1/3 teoretická část, 2/3 výzkumná část).

Forma zpracování kvalifikační práce:

Tištěná a elektronická.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

- JOHNSON, Elizabeth. 2017. *A Divine Experience: The Secret Life of Florence Nightingale*. Woodstock: Writersworld. ISBN 978-19-9968-010-7.
- McDONALD, Lynn. 2017. *Florence Nightingale: A very brief history*. London: SPCK Publishing. ISBN 978-0-2810-7645-1.
- McDONALD, Lynn. 2017. *Florence Nightingale: Nursing, and health care today*. New York: Springer Publishing Co Inc. ISBN 978-0-8261-5558-0.
- NIGHTINGALE, Florence. 2018. *Notes on Nursing: What it is, and what it is not*. Buffalo: Creative Media Partners, LLC. ISBN 978 0 3430-8416-5.
- NUTTING, Adelaide M. 2018. *History of Nursing: The Evolution of Nursing Systems from the Earliest Times to the Foundation of the First English and American Training Schools for Nurses*. Buffalo: Creative Media Partners, LLC. ISBN 978-0-3531-1969-7.
- POSPÍŠILOVÁ, Eva a Valérie TÓTHOVÁ. 2015. *Vývoj vybraných ošetrovatelských postupů: od nejstarších dob po současnost*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-824-5.
- REVELL, Anna. 2018. *Florence Nightingale: A Florence Nightingale Biography*. La Vergne: Lighting source Inc. ISBN 978-17-2020-436-7.
- SMALL, Hugh. 2017. *A Brief History of Florence Nightingale: And Her Real Legacy, a Revolution in Public Health*. Boston: Little, Brown Book Group. ISBN 978-14-7214-028-9.
- SPÁČILOVÁ, Šárka. 2020. Florence Nightingaleová: Dáma s lucernou svou pevnou vůlí dokázala změnit svět. *Florence*. 16(2), 29-30. ISSN 1801-464X.
- VAUGHAN, Catherine T. 2018. *The History of Nursing and Nurses of Long Ago*. Ilfracombe: Arthur H. Stockwell Ltd. ISBN 978-0-7223-4823-9.

Vedoucí práce:

Mgr. Kateřina Prstková
Fakulta zdravotnických studií

Datum zadání práce:

1. září 2020

Předpokládaný termín odevzdání:

30. června 2021

L.S.

prof. MUDr. Karel Cvachovec, CSc., MBA
děkan

Rozhodnutí o žádosti studenta
Žádost o ponechání tématu bakalářské práce

Jméno a příjmení: **Anežka Holubová**

Osobní číslo: **D18000071**

Datum podání žádosti **30.07.2021**

Rozhodnutí děkana ze dne 09.08.2021 :

VYHOVĚL

Odůvodnění

Poučení

Proti tomuto rozhodnutí se může student/ka odvolat ve lhůtě 30 dnů od jeho oznámení. Odvolání se podává děkanovi.

Rozhodnutí rektora ze dne

NEUVEDENO

Odůvodnění:

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

28. července 2022

Anežka Holubová

Poděkování

Velmi ráda bych poděkovala mé vedoucí bakalářské práce Mgr. Kateřině Prstkové za odborné rady, věcné připomínky, milý přístup, trpělivost a ochotu, a především za čas, který mi během zpracování bakalářské práce věnovala. Dále děkuji svým nejbližším za podporu při studiu a zpracování bakalářské práce.

Anotace v českém jazyce:

Jméno a příjmení autora: Anežka Holubová

Instituce: Technická univerzita v Liberci

Název práce: Znalosti všeobecných sester o Florence Nightingale

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Prstková

Počet stran: 60

Počet příloh: 5

Rok obhajoby: 2022

Souhrn: Tato bakalářská práce se zabývá znalostmi všeobecných sester o Florence Nightingale. Nejprve je popsán život Florence Nightingale, dále je hodnocen rozsah znalostí všeobecných sester v oblasti přínosu Florence ve vzdělávání v ošetrovatelství. Znalost všeobecných sester je analyzována také z pohledu na oblast přínosu Florence v klinické praxi v ošetrovatelství.

Výzkum byl prováděn se všeobecnými sestrami, které pracují v nemocnici krajského typu Libereckého kraje. K výzkumu byl použit kvantitativní výzkum, a technikou práce byl anonymní dotazník.

Závěrem této práce bylo zhodnotit znalosti všeobecných sester a zároveň připomenout tak významnou osobnost jako je Florence Nightingale. A výsledkem bylo že 83 % všeobecných sester má znalost o Florence z hlediska přínosu vzdělávání v ošetrovatelství, a 78 % z oblasti přínosu pro klinickou praxi v ošetrovatelství. Výzkumné předpoklady tak byly splněny jen částečně.

Klíčová slova: Florence Nightingale, Znalosti všeobecných sester, Ošetrovatelství, Moderní ošetrovatelství

Anotace v anglickém jazyce:

Name and surname: Anežka Holubová

Institution: Technical univerzity of Liberec

Title: General nurses knowledge of Florence Nightingale

Supervisor: Mgr. Kateřina Prstková

Pages: 60

Apendix: 5

Year: 2022

Summary: This bachelor's thesis deals with general nurses' knowledge of Florence Nightingale. First, it provides description of Florence Nightingale's life, then the extent of general nurses' knowledge of Florence's contribution to nursing education. In the last part knowledge of general nurses in the area of contribution of Florence in clinical practice in nursing is evaluated.

The research was conducted with general nurses who work in a regional-type hospital in the Liberec region. Quantitative research was used for the research, and the work technique was an anonymous questionnaire.

The conclusion of this work was to evaluate the knowledge of general nurses and at the same time to recall such an important personality as Florence Nightingale. The result was that 83 % of general nurses have knowledge about Florence in terms of the contribution of education in nursing, and 78 % in the area of contribution to clinical practice in nursing. Thus, the research assumptions were met only partially.

Keywords: Florence Nightingale, Knowledge of general nurses, Nursing, Modern nursing

Obsah

Obsah	10
Seznam použitých zkratek	11
1 Úvod.....	12
2 Teoretická část	13
2.1 Základní definice a historie ošetrovatelství.....	13
2.1.1 Neprofesionální ošetrovatelství	14
2.1.2 Charitativní ošetrovatelství	14
2.1.3 Profesionální ošetrovatelství.....	15
2.2 Florence Nightingale	16
2.2.1 Raný život a vzdělání.....	17
2.2.2 Období Krymské války	18
2.2.3 Pozdější období.....	20
2.2.4 Notes on Nursing	21
2.2.5 Další publikace	22
2.2.6 Závěr života a odkaz	23
3 Výzkumná část.....	26
3.1 Cíle výzkumu	26
3.2 Výzkumné předpoklady	26
3.3 Metodika výzkumného šetření	27
3.4 Analýza výzkumného šetření	28
3.5 Analýza výzkumných cílů a předpokladů	47
4 Diskuze	50
5 Návrh doporučení pro praxi.....	53
6 Závěr	54
Seznam použité literatury	56
Seznam grafů	59
Seznam příloh	60

Seznam použitých zkratek

Např.	Například
St.	Saint (svatý)
Sv.	Svatý
Tj.	To je
Tzv.	Tak zvaně
s.	Strana
č.	Číslo

1 Úvod

Florence Nightingale jsem si pro svoji práci zvolila nejen vzhledem k jejím vizím a reformátorské činnosti, které oblast ošetrovatelství od základů změnily, ale především vzhledem k její inspirující osobnosti, poslání zasvětit svůj život pomoci druhým a odhodlání změnit svět. V rámci vzdělávacího systému se asi každý ve svém životě setká s tímto jménem, důležitými historickými daty z jejího života a popisem jejich jednotlivých skutků. Za učebnicovou postavou se však skrývá reálná lidská bytost, která prožívala utrpení s vojáky během Krymské války či pomáhala trpícím za indického hladomoru. Její odkaz je i po dvě stě letech stále živý a principy, které nastavila, jsou stále platné i v přetechnizovaném a často sociálně izolovaném světě 21. století.

Tato práce se v rámci teoretické části nejprve pokusí přinést základní charakteristiku oboru ošetrovatelství a zmapovat jeho historický vývoj. Jednotlivé kapitoly se budou zaměřovat na fázi neprofesionálního, laického a profesionálního ošetrovatelství. Osobnost Nightingale bude sledována od jejího mládí a dospívání ve Florencii až do její smrti v Mayfairské čtvrti v Londýně. Samostatné kapitoly popíší zásadní období během Krymské války, které Nightingale proslavilo a umožnilo jí následně podnikat další reformátorské aktivity napříč světadily. Zásadní spis *Notes on Nursing* (česky Poznámky o ošetrovatelství) bude stručně charakterizován v závěru teoretické části, podrobněji budou popsány některé zajímavé poznatky, které jsou platné i dnes.

Cílem této práce bude kromě popisu života Nightingale také zmapovat znalosti všeobecných sester o Florence Nightingale, a to jak v oblasti přínosu vzdělávání, tak v oblasti klinické praxe. Druhému cíli bude věnována výzkumná část práce, která prostřednictvím kvantitativního výzkumu provedeného anonymním dotazníkem přinese jednotlivé závěry z reálného vnímání této historické osobnosti dnešním zdravotnickým personálem. Základní předpoklady budou následující:

1. Předpokládáme, že 75 % a více všeobecných sester má znalosti o Florence Nightingale v oblasti přínosu vzdělávání v ošetrovatelství.
2. Předpokládáme, že 75 % a více všeobecných sester má znalosti o Florence Nightingale v oblasti přínosu klinické praxe v ošetrovatelství.

2 Teoretická část

2.1 Základní definice a historie ošetrovatelství

Plevová (2011) definuje ošetrovatelství jako lásku k lidem, pomoc a moudrost. Zdůrazňuje komplexnost oboru, který je dělen na základní, specializovanou, vysoce specializovanou a specifickou péči, širokou škálu nutného vzdělání u různých typů pracovníků a velké změny, kterými prošlo zdravotnictví od svých počátků, a tím pádem i obor ošetrovatelství. Napříč dějinami bylo ošetrovatelství ovlivňováno různými faktory, např. náboženstvím, tradicemi, válečnými konflikty, přírodními katastrofami, ale také ekonomickou a politickou situací, vědeckými objevy nebo významnými osobnostmi (Jarošová, 2014).

Nejzásadnějšími dovednostmi ošetrovatelů tedy musí být flexibilita a schopnost reagovat na nejnovější trendy v oblasti vědy a technologií (Plevová, 2011). Předpokladem je celoživotní vzdělání jako nástroj pro dosažení moudrosti a správný přístup k vykonávání tohoto povolání jehož cílem je pomáhat pacientům a jejich rodinám. Ošetrovatelství je jednak profesí, která se orientuje na péči ve zdraví ve formě prevence a v nemoci, s cílem neustále zvyšovat kvalitu profesionální péče, jednak vědním oborem. Ministerstvo zdravotnictví ve své koncepci z roku 2021 definuje ošetrovatelství jako interdisciplinární vědní disciplínu, která je „*založená na samostatnosti sestry, týmové spolupráci s lékaři, ostatními zdravotnickými pracovníky a jinými odbornými pracovníky*“ (Strnadová et al., 2021, s. 9). Tento obor je charakterizován svým komplexním pohledem na člověka, a to na základě metod z medicíny, humanitních věd či behaviorálních a biologických věd. Jedná se tedy o multidisciplinární obor. V rámci konceptu je dále definován hlavní cíl jako všestranné uspokojování potřeb člověka, a to vhodnými metodami. Následně je uvedeno devět specifických cílů, přičemž nejzásadnějšími jsou jednoznačně:

1. Podpora a upevňování zdraví
2. Podílení se na navrácení zdraví
3. Zmírňování utrpení nemocného
4. Zajištění klidného a důstojného umírání
5. Vedení pacientů k sebepéči prostřednictvím edukace

Historicky je možné ošetrovatelství rozdělit do třech vývojových linií (Kutnohorská, 2010).

2.1.1 Neprofesionální ošetřovatelství

Bývá také označováno jako lidové či laické. Bylo založeno na víře v různé rituály, magii, často se používaly talismany a totemy, protože se věřilo, že tyto neživé předměty mají nadpřirozené schopnosti. Léčba byla prováděna také prostřednictvím různých bylinek, a z nich vytvořených lektvarů, které se aplikovaly společně se zařikáváním (Staňková, 1997). Jednalo se o velmi jednoduché metody, které si léčitel aplikoval sám na sebe nebo na svoje blízké v úzkém rodinném či komunitním kruhu. V domácnostech tuto péči typicky poskytovaly matky, v kulturách, pro které byl příznačný otrokářský systém, to byly ženy otrokyně (Jarošová, 2007). Péče se v raném středověku přesunula z domácností do klášterů, kde se o nemocné staraly příslušnice kněží (Kutnohorská, 2010).

Ošetřovatelské praktiky se během dějin přirozeně transformovaly do jednotlivých náboženství, kde se péče o blízké stala důležitou integrální součástí. Paralelně se však vyvíjel také svět medicíny. Již v antickém období prokazoval své léčitelské schopnosti Asklépios, který dnes se svým tradičním atributem hole s obtočeným hadem představuje symbol lékařství (Schreiber, 2000), později Hippokrat dal vznik dodnes používané Hippokratově přísaze, jejíž princip je dobře aplikovatelný také na ošetřovatelství (Porter, 2015).

2.1.2 Charitativní ošetřovatelství

Vzhledem k specifčnosti potřeb nemocných a také průvodním jevům spojených s utrpením se postupně od péče v prostorách chrámů začalo ustupovat. Schott a Bureš (1997) popisují vznik laické péče během 11. století, kdy se o nemocné nově starali členové ošetřovatelských společenstev, z těch se následně vyvinuly řády. Charitativní ošetřovatelství se vyvinulo v souvislosti s příchodem a rozvojem křesťanství (Staňková, 2003). Bylo zaměřeno na péči o tělo i duši a poskytováno jedincům, kteří si nemohli zajistit péči sami, ať už z důvodu chudoby nebo třeba osiření (Kutnohorská, 2010).

Tato péče byla poskytována církevními organizacemi, např. mnišskými řády, kláštery, útulky či špitály. Mniši a jeptišky ošetřovali duševně nemocné, poskytovali jim stravu a péči a také duševní útěchu. Právě propojení uspokojování fyzických a duševních potřeb může být považováno za první známky bio-psycho-sociálního přístupu (Vaughan, 2018). Ošetřovatelská péče byla poskytována podle sedmi zásad křesťanského

milosrdenství. Křesťanské ošetrovatelské řády se dělily na církevní řády, které vedly řádový život v kláštorech, rytířské řády, jejichž členové bojovali za šíření křesťanství a ochranu víry, a světské řády, které uznávaly filozofii křesťanství, ale ne řádový život (Pospíšilová a Tóthová, 2015).

U nás se za zakladatelku českého ošetrovatelství považuje Anežka Přemyslovna, která se přičinila o založení prvního špitálu v českých zemích v roce 1233, a to špitálu sv. Františka z Assisi u kostela sv. Haštala v Praze. Založila také jediný mužský řeholní řád českého původu Křižovníci s červenou hvězdou. Kutnohorská (2010) uvádí celou řadu dalších řádů, které se významně podílely na vzniku ošetrovatelství v Čechách. Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského vznikl po dobytí Jeruzaléma křižáky a působil v Praze a Kutné Hoře. Johanité a jejich samostatná větev Suverénní maltéžský rytířský řád se vyznačovali špitální péčí na velmi vysoké úrovni díky štědrým darům od mecenášů, jejich patronem je Jan Křtitel. Klarisky uvedla do českých zemí Anežka Česká, která jim nechala postavit klášter sv. Františka. Pod patronací Alžběty Durynské fungovaly alžbětinky, které založily nemocnici Na Slupy, kde byly na rozdíl od ostatních špitálů léčeny ženy přímo lékaři (Svobodný a Hlaváčková, 2004).

2.1.3 Profesionální ošetrovatelství

Profesionalizace ošetrovatelství se sice datuje až od konce 19. století, některé tendence je však možné identifikovat již podstatně dříve. Jako zásadní byl pro rozvoj oboru vznik vzdělávacího systému. Evangelický farář Theodor Fliedner z Kaiserwerthu již v roce 1836 založil za účelem zlepšení poměrů dětí a mládeže školu ručních prací, mateřskou školu a seminář pro učitelky v mateřských školách (Kutnohorská, 2010). Ve stejném roce byl založen první Mutterhaus neboli Vyučovací zařízení pro evangelické ošetrovatelky s cílem zlepšit péči o pacienty. Tyto „mateřské domy“ byly velmi rozšířené ve Spojených státech amerických, kde jich v roce 1861 bylo 28. Pracovalo v nich 1 200 diakonek, vdov či mladých žen, které zasvětily svůj život mravnosti a pomoci druhým (Nutting, 2018).

Dalším zásadním milníkem pro rozvoj ošetrovatelství bylo zakládání nemocnic. Od poloviny 18. století byly v českých zemích zakládány první všeobecné nemocnice při lékařských fakultách – v Brně v roce 1785, v Olomouci v roce 1787 a konečně v Praze v roce 1790. V nemocnicích pracovali na pomocných pozicích nejprve lidé bez jakéhokoli vzdělání, kterým se říkalo „hlídači“ (Staňková, 2003). Ti patřili

v hierarchii nemocničního personálu na úplně nejnižší pozici, spali společně s nemocnými, nemocnici mohli opustit pouze s propustkou a jejich finanční ohodnocení bylo velmi nízké (Plevová, 2011). Vzhledem k podřadnému postavení ošetřovatelů bylo nutné celý systém reformovat tak, aby byl vývoj na poli medicíny reflektován nejen v lékařské péči, ale i v následné péči ošetřovatelů.

Za zakladatelku profesionálního či moderního ošetřovatelství a první teoretičku ošetřovatelství je považována Florence Nightingale, která definovala ošetřovatelskou profesi tak, jak ji známe dnes. Dalšími významnými osobnostmi byli Henri Dunant, švýcarský podnikatel a humanista, který spoluzaložil Mezinárodní Červený kříž a v roce 1901 obdržel první Nobelovu cenu za mír, Nikolaj Ivanovič Pirogov, ruský lékař, pedagog a vědec, který je považován za jednoho ze zakladatelů chirurgie, či výše zmíněný Theodor Fliedner, zakladatel luteránského výcviku diakonů a diakonek (Kutnohorská, 2010). Tato práce zvolila jako hlavní osobnost ošetřovatelství Florence Nightingale. Následující kapitoly se budou zabývat jejím životem a odkazem do dnešní doby.

2.2 Florence Nightingale

„Jsem hluboce přesvědčena, že největší hrdinové jsou právě ti, kteří plní své povinnosti a svou práci v každodenním koloběhu dění, zatímco svět se dál otáčí jako šílený.“ (Nightingale a McDonnald, 2001, s.97).

Světová zdravotnická organizace na svém zasedání z roku 2019 označila rok 2020 rokem sester a porodních asistentek, a to na počest 200. výročí narození Florence Nightingale. Tato neobyčejná dáma se významně zasadila o vznik profesionálního ošetřovatelství a položila základ moderním principům, na kterých je tento obor postaven dodnes. Ač pocházela z vlivné a movité rodiny, nevolila si konvenční cestu reprezentativní manželky, jejíž hlavní funkcí byla podpora manžela a péče o rodinu, ale vydala na pouť následování vnitřního hlasu, respektive božího volání a zasvětila svůj život pomoci ostatním. Nightingale netoužila po slávě, za svůj život sice mohutně publikovala, ale nedávala žádné rozhovory médiím, ani nijak jinak neprezentovala svou činnost v duchu moderních public relations (McDonald, 2017a).

Její odkaz je především v důrazu na jednotlivé zásady kvalitní péče, dostupnost této péče pro všechny potřebné a vědecký přístup k ošetřovatelství postavený na statistických metodách. Nightingale nejen že významně přispěla ke snížení úmrtnosti v jednotlivých

nemocnicích nastavením a dodržováním základních hygienických principů, ale přispěla k vytváření ekonomických příležitostí pro ženy a vychovala dvě generace oborových profesionálek včetně první americké sestry Lindy Richards (Vaughan, 2018). Kromě hlavního a nejznámějšího díla *Notes on Nursing*, (vyšlo v češtině jako Poznámky o ošetřovatelství v roce 1874) byly obrovským přínosem pro rozvoj ošetřovatelství také další spisy, otevřené dopisy, statě, biblické anotace či deníkové zápisky, jak upozorňuje McDonald (2017b). Kromě ošetřovatelství byla pro Nightingale zásadní a formující také témata ženské emancipace, vzdělávání, profesionální etiky či paliativní péče. I když se proslavila především svou činností za Krymské války, její přínos byl nesporný také ve zlepšení situace hladomoru v Indii, zasloužila se o zrušení zákonů o prostituci a zajistila tak prostitutkám nemocným syfilidou přístup k lékařské péči, a snažila se zajistit ženám finanční bezpečnost. Florence Nightingale je právem považována za zakladatelku moderního ošetřovatelství, geniální myslitelku a reformátorku, která navždy změnila způsob péče o pacienty a z podřadného povolání vytvořila respektovanou pozici v rámci zdravotnického systému.

2.2.1 Raný život a vzdělání

Florence Nightingale (viz obrázek 1) se narodila 12. května roku 1820 v italském městě Florencie, kde její rodiče trávili část několikaleté svatební cesty po Evropě. Její rodina byla šlechtického původu, otec, vystudovaný v Cambridge disponoval velkým politickým vlivem a majetkem. Jejich sídlo u Embley parku mělo 80 pokojů, venkovský statek v Lea Hurst, kde trávili léta 15 pokojů (Woodham-Smith, 1983). S o rok starší sestrou Parthenope byla vzdělávána nejprve doma. Otec své dcery vybavil hlubokými znalostmi z oblasti historie, filozofie, klasické literatury, matematiky a umění. Sestry Nightingalovy byly během svého dospívání schopny číst knihy v italštině, němčině, francouzštině, řečtině a latině (Spáčilová, 2020).

Florence učení bavilo, měla ráda především matematiku a statistiku, kterou vystudovala na univerzitách v Cambridge a Edinburghu. Zcela v kontrastu s těmito exaktními vědami však byla také velmi duchovně založená. Již od mala měla v sobě hodně sociálního citění, kterému ji naučil William Smith, dědeček z matčiny strany, člen hnutí abolicionistů, tj. hnutí za osvobození otroků v Evropě a Americe. Další výraznou osobností byla Mary Clarke, v Británii narozená Pařížanka, se kterou se Nightingalovi seznámili na cestě po Evropě (Revell, 2018). Clarke byla velmi progresivní feministkou,

kteřá odmítala společnost bohatých dam z vyšších vrstev a preferovala debaty s mužskými intelektuály. Učila Florence o rovnoprávnosti mužů a žen a v debatách ji podporovala k boření zažitých konceptů. I přes jejich věkový rozdíl (27 let) trvalo jejich přátelství 40 let. Vliv dědečka, přátelství s Clarke a skryté rodinné konflikty přispěly k pozdější revoltě Nightingale, která se postavila proti odporu svých nejbližších, když se rozhodla stát ošetřovatelkou (Johnson, 2017). Ti tuto profesi nepovažovali za vhodnou pro mladou ženu z dobré rodiny (Revell, 2018).

Trvalo přes deset let, než se u rodiny setkala s pochopením. Do té doby se alespoň v rámci cestování s přáteli snažila navštěvovat nemocnice a pozorovat provoz v nich. Zapisovala si své poznatky, myšlenky a koncepty, jak by se fungování celého systému dalo zlepšit. V roce 1850 navštívila školu pro jáhenky v německém Kaiserswerthu, kterou založil Theodor Fliedner, a byla tak nadšená, že se tam o rok později vrátila, absolvovala tříměsíční kurz a ve svých 31 letech se stala vysněnou ošetřovatelkou (Spáčilová, 2020).

Její činnost však od začátku byla spíše koncepční než ošetřovatelská. Po dokončení kurzu pracovala u Milosrdných sester v Paříži, a následně od roku 1853 v Institutu péče o nemocné dámy v Londýně, kde působila do roku 1854. Zde zavedla několik inovativních opatření, jakými byly například výtah na jídlo z kuchyně, signalizační systém pro pacienty, rozvedení teplé vody do všech pater nemocnice či pavilonové dělení pacientů dle jednotlivých chorob (Kutnohorská, 2010).

2.2.2 Období Krymské války

Krymská válka byl válečný konflikt mezi spojenci Osmanské říše a carským Ruskem o nadvládu nad poloostrovem Krym v letech 1853 až 1856. Tato válka měla na svědomí tisíce zraněných vojáků, na které turecké nemocnice nebyly připravené. Když začala katastrofální situaci popisovat i britská média, obrátil se na Nightingale ministr války Sidney Herbert, se kterým se seznámila na svých cestách, a požádal ji, zda by mohla zorganizovat vytvoření ošetřovatelské péče pro vojáky přímo v Turecku. Nightingale odjela v roce 1854 na Krym s pečlivě zvolenými a proškolenými ošetřovatelkami. Jednalo se o 38 britských sester, ke kterým později přibýlo dalších 50 dobrovolnic (Vaughan, 2018).

Andělský tým, jak se sestřám přezdívalo, našel v Istanbulu více než 18 000 zraněných vojáků v otřesných podmínkách. Když se dostaly až na Krym, situace byla ještě horší. Ve vojenské nemocnici zřízené z kasáren ve Scutari leželo na podlahách

ve špíně a vlhkosti více než 2 300 vojáků. Zde byli pacienti o hladu a špíně, leželi na zemi a nedostávalo se jim základních potřeb, jako je pravidelná strava, teplo, čisté lůžko nebo toalety. Dostávali jen jedno jídlo denně, či byli zcela o hladu. Mezi raněnými se šířily nemoci, které byly mnohdy vážnější než samotná zranění, jako například cholera, tyfus nebo průjem (Podrazilová, 2013).

Nightingale se proti tomu snažila bojovat hlavně pomocí striktních hygienických opatření, jakými byla pravidelná výměna ložního prádla, časté větrání, přiměřené osvětlení a pravidelná a zdravější strava. Podporovala jak fyzickou aktivitu nemocných jejich zapojováním do drobných činností v podobě ručních prací nebo malování, tak psychickou pohodu. Umožnila například, aby vojáci mohli posílat svým rodinám peníze a dopisy, zřídila čítárnu, kavárnu a zavedla pravidelné přednášky (Vaughan, 2018). Svými pravidelnými pochůzkami noční nemocnicí, aby zkontrolovala stav nemocných, si vysloužila přezdívku „The Lady with Lamp“, v češtině jako „dáma s lampou“ (viz obrázek 2), a vysloužila si celoživotní obdiv všech vojáků (Small, 2017). Svým úsilím dokázala Nightingale snížit úmrtnost vojáků z 45 % až 60 % na pouhých 2 %, a ke konci války dokonce na 1 %, čímž prokázala souvislost mezi hygienou a zdravím (Revell, 2018).

Díky své systematickosti si Nightingale o všem vedla pečlivé zápisky včetně podrobných statistik. Ty byly základem více než osmisetstránkové zprávy, kterou koncem roku 1854 předložila komisi pro reformy vojenského zdravotnictví (Vaughan, 2018). Komise obdržela nejen samotnou zprávu, ale také instrukce, jak zprávu číst, a doprovodné komentáře. Na základě jejího reportu byla šest měsíců po jejím příjezdu do Scutari zřízena provizorní vojenská nemocnice, ve které byla úmrtnost vojáků zhruba desetkrát nižší než ve stávajících nemocnicích (Small, 2017).

Nightingale velmi zkušeně pracovala se statistickými nástroji, především diagramy, na kterých znázorňovala aktuální situaci a její vývoj. Používala tzv. „Nightingale Rose Diagram“, který byl předchůdcem moderních cirkulárních histogramů. Na příkladu na obrázku (viz obrázek 3) popisuje příčiny úmrtí vojáků ve východní armádě dle jednotlivých měsíců. Červená označuje úmrtí na základě válečných zranění, modrá na základě nemocí, které se zraněním nespojují, a kterými byli vojáci často nakaženi až během pobytu v nemocnici, černá znázorňuje ostatní případy. Nightingale se snažila prokázat, že špatné hygienické podmínky v nemocnicích a nedostatečná péče jsou příčinami vysoké úmrtnosti, a jsou tedy řešitelným problémem (McDonald, 2017b).

Jako první žena byla v roce 1859 zvolena členkou Královské statistické společnosti, v roce 1874 se stala čestným členem Americké statistické asociace.

2.2.3 Pozdější období

Po návratu z Krymu byla v roce 1858 Nightingale požádána o pomoc při řešení zdravotních a hygienických problémů v Indii. Na její doporučení zřídila královna Královskou zdravotní komisi pro Indii. Nightingale připravila dotazníky, které zaslala všem členům anglických vojenských jednotek v Indii. Výsledkem byl dokument o více než 2 000 stranách, ze kterého Nightingale vytvořila zprávu doplněnou grafy a komentáři s návrhy zlepšení hygienických podmínek (Kutnohorská, 2010). Kromě situace v Indii byla Nightingale požádána o konzultace také během občanské války ve Spojených státech amerických (1861-1865), během francouzsko-pruské války (1866), a ve válečných konfliktech v Egyptě, Súdánu a Jižní Africe (Vaughan, 2018).

Z Nightingale se stala celebrita, která přitahovala pozornost nejen davů, ale také bohatých sponzorů. V roce 1860 využila 45 000 liber darovaných jejímu fondu a založila školu pro ošetřovatelky při nemocnici sv. Tomáše (kde studentky absolvovaly jeden rok studia, následující třemi roky jako ošetřovatelka na zkoušku, teprve poté byly právoplatné ošetřovatelky), která se později přejmenovala na školu Florence Nightingale a stala se součástí King's College London. V roce 1865 začaly první absolventky školy pracovat v Liverpoolské nemocnici (Revell, 2018). Během následujících desetiletí se řada z nich stala hlavními sestrami mnoha prestižních nemocnic nejen v Británii, ale také v Americe nebo Austrálii (Vaughan, 2018).

Nightingale se kromě zakládání vzdělávacích institucí zabývala také tvořením podkladů pro vzdělávání. Stanovila také filozofii, která obsahuje tři primární vztahy v ošetřovatelství: pacient – prostředí, sestra – prostředí a sestra – pacient. Nejvýznamnější vztah je mezi pacientem a prostředím, neboť zdravé prostředí má přímý vliv na zdravotní stav jedince. Pokud nejsou dodrženy podmínky zdravého prostředí (čistá voda, vzduch, kanalizace atd.), objeví se nemoci, které vyžadují ošetřovatelské intervence (Pavlíková, 2006). V roce 1859 vydala svou nejznámější publikaci *Notes on Nursing*, která se stala základem kurikula nejen na jí založené škole pro ošetřovatelky, ale pro všechny, kteří se chtěli edukovat v oblasti základních hygienických pravidel a ošetřovatelských principů (Vaughan, 2018).

2.2.4 Notes on Nursing

V publikaci *Notes on Nursing* (česky Poznámky o ošetřovatelství), (viz obrázek 4) si Nightingale jako první pravidlo stanovila nutnost, aby ošetřovatelka svým chováním pacientovi nezpůsobovala žádnou újmu. Za zásadní považovala také samotný postoj ošetřovatelky. Pokud přirozeně pozoruje a identifikuje potřeby pacienta a její konání přispívá ke zlepšení situace nemocného, pak našla své poslání. V opačném případě by se měla věnovat jinému zaměstnání (Nightingale, 2020). Ošetřovatelství je vnímáno jako asistence přirozeného procesu uzdravení vedeného Matkou přírodou. Pokud tedy pacient trpí nějakými obtížemi, pravděpodobně byl tento přirozený proces zanedbán vinou ošetřovatelky. Nightingale je v rámci edukace velmi názorná, u jednotlivých témat přináší konkrétní příklady a postupy.

Publikace je rozdělena do 14 kapitol, které postupně diskutují jednotlivá témata. První kapitola zasvěcená ventilaci a zahřívání doporučuje pravidelné otevírání oken a zajištění průchodu čistého vzduchu, přičemž je nutné dát si pozor, aby pacient nebyl podchlazen. Doporučuje také otevírání oken v noci, což nebylo v dané době obvyklé, anebo umístění namočených ručníků do pokoje pacienta, aby došlo ke zvlhčení vzduchu. Druhá kapitola se zabývá způsoby zajištění zdravého domova (Staňková, 2003). Nightingale představuje pět principů: čistý vzduch, čistá voda, efektivní odpad, všeobecná čistota a dostatek světla. V kapitole o drobnostech jsou hlavními tématy management a delegace. Nightingale samozřejmě nepoužívá tyto moderní termíny, ale když popisuje, co to znamená mít kontrolu nad situací, a to i v okamžiku, kdy ošetřovatelka není u pacienta, tedy prostřednictvím delegace jednotlivých činností, definuje tak vlastně přístupy k práci, které známe z 21. století. Témata dalších kapitol jsou například zvuk, světlo, podávání jídla, čistota pokoje a čistota osobní či pozorování nemocného a diskuse s ním.

Kutnohorská zmiňuje doporučení Florence Nightingale ohledně estetiky prostředí, tedy důležitost pestrých barev a zajímavých předmětů, které mohou upoutat pozornost nemocného, či roli stravy v procesu uzdravování nemocného (Kutnohorská, 2010). Lékař vzhledem k nízké frekvenci kontaktu s pacientem nemůže detailně pozorovat pacientovu dietu. Je tedy na ošetřovatelce, aby důkladně sledovala účinek jednotlivých pokrmů a následně upravovala pacientovu dietu.

2.2.5 Další publikace

Kromě nejznámější knihy *Notes on Nursing* z roku 1859 vydala Nightingale více než 200 různých knih či spisů. Statistické metody a grafické znázornění poprvé použila v publikaci *Notes on Matters Affecting the Health, Efficiency, Hospital Administration of the British Army* (česky Poznámky o vlivech působení na zdraví, efektivitu a nemocniční administrativu v britské armádě). Ta vyšla v roce 1858, po návratu Nightingale z Krymské války a stala se symbolem úsilí o inovativní přístup ve vojenském zdravotnictví (Small, 2017).

V roce 1861 znovu vydala upravené *Notes on Nursing*, kde doplnila speciální kapitulu, věnující se ošetřování dětí. Nightingale neměla příliš velkou osobní zkušenost s ošetřováním dětí, ale dokázala je prý utěšit vyprávěním příběhů a tvrdila, že žádné dítě nikdy nesmí být ponecháno samo (Small, 2017). Ve speciální kapitole ve své knize tvrdí, že by pobyt dětí v nemocnici měl být realizován jen v nezbytných důvodech, protože přirozené prostředí pro dítě je doma. V nemocnicích by měly být v sekcích pro děti vytvořeny speciální prostory na hraní, učení a také dostatečně velké zahrady, kde se budou moci procházet na čerstvém vzduchu (Small, 2017). Dále je nutné, aby počet ošetřovatelek byl minimálně dvakrát tak vysoký jako u dospělých a ošetřovatelky by měly mít excelentní pozorovací schopnosti (McDonald, 2017b). Mezi tyto schopnosti Nightingale řadí všeobecné pozorování, měření pulzu, kontrolu dechu, spánku a otevřených ran.

Notes on Hospitals (česky Poznámky o nemocnicích) vyšly v roce 1863 a přinesly nové poznatky Nightingale o způsobu stavění a vybavování nemocnic. Jedná se o dvě eseje z roku 1859, které popisují zkušenosti Nightingale nejen z období Krymské války, ale také z jejích následných cest po Evropě s cílem poznat a popsat inovativní přístupy a ty pak implementovat při stavbách nových nemocnic (Small, 2017). Podobně jako v jejích ostatních dílech považuje za klíčové především dodržování základních pravidel hygieny, dostatečný přísun čerstvého vzduchu a čisté vody, čistotu, efektivní kanalizační systém a dostatek světla (McDonald, 2017b). Samozřejmostí je také propojování nutnosti uspokojit fyzické potřeby pacienta s těmi psychickými.

O osm let později napsala další dvě publikace. *Notes on Confinement in Hospital* (česky Poznámky o šestinedělí v nemocnici) se zabývá tématem vysoké úmrtnosti novorozenců během pobytu matek v nemocnicích v rámci šestinedělí. To srovnávala s úmrtností novorozenců matek, které rodily doma, a docházela k číslu patnáctkrát

vyššímu při porodech doma (Small, 2017). Nightingale doporučovala oddělit části nemocnice, kde ležely rodičky od oddělení s infekčními onemocněními nebo dokonce těch, ve kterých pacienti umírali, nařizovala striktní dodržování hygieny, časté převlékání postelí, a pokud se objevil případ infekce, rodička měla být okamžitě izolována (McDobald, 2017a). Podobně jako v jiných oblastech se Nightingale věnovala důkladnému instruování zdravotních sester, které se o rodičky staraly. V tomto případě vnímala pozici zdravotní sestry jako naprosto přirozené vzhledem k tématu porodu a zdůrazňovala fakt, že v porovnání s muži je toto ideální činnost pro ženy (Small, 2017).

Druhou publikací byly *Poznámky o státním zdravotnictví v armádě v Indii* (anglicky *Notes on the Sanitary State of the Army of India*), ve kterých popisovala svoje poznatky o indickém zdravotnictví a na něž navazovala publikace z roku 1874 *Life or Death in India* (česky *Život nebo smrt v Indii*). Nightingale napsala mnoho dalších pojednání, esejí, poznámek a anotací, důležitým náhledem do jejích myšlenek jsou také deníkové zápisky, které si psala po většinu svého života. V mnoha dílech se obrací přímo na zdravotní sestry, apeluje na jejich poslání, instruuje je a poukazuje na důležitost změny a dalšího vývoje v ošetrovatelství (Vaughan, 2018).

2.2.6 Závěr života a odkaz

Nightingale se při svém pobytu na Krymu nakazila krymskou horečkou, která pro ni měla následky po dalších několik desetiletí. Střídavě trpěla horečkami, nechutenstvím, akutními i chronickými bolestmi, které ji čas od času upoutávaly na lůžku. V závěru života již byla invalidní a trpěla ztrátou zraku (McDonald, 2017b). Zemřela dne 13. srpna roku 1910 ve věku 95 let ve svém domě v Mayfair v Londýně. Její rodina odmítla pohřbení ve Westminsterském opatství, místo toho zvolila místo posledního odpočinku poblíž parku Embley, kde měla Nightingale poprvé boží slyšení o svém budoucím životním poslání (Small, 2017).

Za svého života se zapřičinila také o spoluorganizaci při vzniku Britské asociace sester v roce 1887, a dále také v roce 1899 iniciovala vznik Mezinárodní rady sester. Dále také za svého života získala Nightingale řadu ocenění a poct. V roce 1883 obdržela Královský Červený kříž, v roce 1904 získala titul Lady of Grace of the Order of St. John, což bylo ocenění za chrabrost. O tři roky později jí byl jako první ženě udělena Řád za zásluhy pro britské impérium, které jsou určeny za mimořádné činy v oblasti vojenství, vědy, umění či literatury. V den jejích narozenin 12. května, je slaven jednak jako

mezinárodní den sester, jednak jako mezinárodní den chronického únavového syndromu, kterým za svého života trpěla.

V roce 1912 vytvořil Mezinárodní červený kříž speciální ocenění na počest Nightingale, Medaile Florence Nightingale, které se uděluje každé dva roky vynikajícím osobnostem z oblasti ošetrovatelství z celého světa (Spáčilová, 2020). Podobně jako Hippokratova přísaha uvádí mladé lékaře slibem do jejich povolání, Slib Florence Nightingale je součástí ceremoniálu absolventek ošetrovatelství v mnoha zemích. V České republice tomu bylo tak v roce 1920 na České zemské státní dvouleté ošetrovatelské škole pro ošetřování nemocných, a tento slib skládaly studentky po ukončení dvouletého studia (Kutnohorská, 2010). Po Nightingale jsou pojmenovány celkem čtyři nemocnice, existuje nespočet jejích soch a portrétů, několik divadelních her a filmů inspirovaných jejím životem, objevila se v nespočtu televizních zpracování.

Přesto, že literární, filmové (viz obrázek 5) či mediální zpracování jejího příběhu jistě přispívá k jejímu věhlasu i ve 21. století, zásadním důvodem pro její nesmrtelný odkaz je v jejích činech. Autorka této práce vidí hlavní přínos Nightingalové ve třech oblastech. V první řadě to byla její schopnost přinášet praktická jednoduchá řešení na zdánlivě složité problémy. Její láska k matematice a statistice ji naučila hledat smysl v datech a číslech a přistupovat k problému racionálně (Small, 2017). Její emocionální stránka osobnosti, schopnost pozorovat, naslouchat a vnímat ji vedla k lidskému přístupu řešení věcí. Právě tato kombinace racionality a lidského přístupu je pro obor ošetrovatelství zásadní.

Nightingale upozornila na nedostatky zdravotnického systému, kterým se do té doby nikdo nevěnoval. Věřila, že pokud selepší hygienická opatření, nastaví organizace práce, zvýší vzdělanost ošetrovatelek alepší přístup k pacientům, pak může dojít k významnému vývojovému posunu a transformaci nerespektovaného oboru na integrální součást celého zdravotnického systému (Nutting, 2018).

Druhou oblastí byl její manažerský přístup k oboru ošetrovatelství. I když její dráha začala nekonkrétním božím voláním, svůj cíl pomáhat lidem byl pro ni velmi jasný, a podnikala řadu systematických kroků k jeho dosažení. Pozorovala a zapisovala si svoje poznatky, tvořila reporty, skvěle prezentovala a za pomoci statistických metod dokázala přesvědčit své obecnstvo o nutnosti změny. Více než 200 publikovaných příspěvků prokazovalo její schopnost formulovat svoje myšlenky tak, aby byly srozumitelné všem a mohly se tak rychleji šířit (Spáčilová, 2020). Ve svém přístupu k ošetrovatelkám

zdůrazňovala nutnost přesvědčení o potřebnosti pomáhat a schopnost být zodpovědná za svoje činy.

Poslední oblastí byl její komplexní přístup. Ošetřovatelství se snažila zlepšovat v mnoha směrech. Věřila v důležitost kvalitního vzdělání, založila tedy školu a napsala učebnice. Věřila, že otřesné hygienické podmínky mají vliv na vysokou úmrtnost vojáků na frontě, sbírala tedy data a statistickými metodami dokázala vliv životního prostředí na zdraví člověka (Nutting, 2018). Věřila v nutnost věnovat se nejen fyzické, ale také psychické stránce pacienta, starala se tedy o to, aby v rámci zdravotnických zařízení byly zabezpečovány nejenom biologické potřeby člověka, tedy čistý vzduch, správná teplota, ventilace či čistota, ale také sociální a psychické potřeby, jako kontakt s ostatními, pestrobarevné prostředí a možnost různých aktivit (Small, 2017).

Medicína 21. století zažila neuvěřitelný pokrok. S příchodem technologií a digitalizace se stala kombinací datových analýz, robotických chirurgů, dronů a nanotechnologií. Vysoké nároky jsou kladeny také na obor ošetřovatelství, který musí reflektovat nové vývojové směry, a přitom stále zůstat v kontaktu s pacientem (Nutting, 2018). I přes rychlost inovací a množství změn však některé principy zůstávají stále stejné. Principy, které před dvě stě lety položila jako základ oboru ošetřovatelství Florence Nightingale jsou platné i dnes, a pravděpodobně budou platné minimálně dalších dvě stě let.

3 Výzkumná část

3.1 Cíle výzkumu

1. Popsat život Florence Nightingale.
2. Zjistit znalosti všeobecných sester o Florence Nightingale v oblasti přínosu vzdělávání v ošetrovatelství.
3. Zjistit znalosti všeobecných sester o Florence Nightingale v oblasti přínosu klinické praxe v ošetrovatelství.

První cíl byl splněn především teoretickou částí této práce, prostřednictvím odborné literatury. Další dva cíle byly stanoveny v kontextu plánu realizace kvantitativního výzkumu prostřednictvím dotazníku distribuovaného všeobecným zdravotním sestřám ve zvoleném zdravotnickém zařízení.

3.2 Výzkumné předpoklady

1. Popisný cíl, výzkumný předpoklad nestanoven.
2. Předpokládáme, že 75 % a více všeobecných sester má znalosti o Florence Nightingale v oblasti přínosu vzdělávání v ošetrovatelství.
3. Předpokládáme, že 75 % a více všeobecných sester má znalosti o Florence Nightingale v oblasti přínosu klinické praxe v ošetrovatelství.

Konkrétní procentuální podíl sester se znalostmi o Florence Nightingale jak v oblasti přínosu vzdělávání v ošetrovatelství, tak v klinické praxi v ošetrovatelství byl určen na základě hrubého odhadu a osobní znalosti autorky této práce v oblasti vzdělávání zdravotních sester. Tento předpoklad byl dále ověřován a zpřesňován předvýzkumem. Modifikace výzkumných předpokladů bude uvedena v následující kapitole.

3.3 Metodika výzkumného šetření

Byl zvolen kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření. Dotazník byl anonymní, obsahoval otevřené i uzavřené otázky. Obsahoval celkem 19 otázek, z čehož 2 byly demografické a 17 zjišťovacích (viz příloha 2). Byl distribuován mezi všeobecné sestry v nemocnici krajského typu Libereckého kraje. S ohledem na vybranou formu sběru dat potřebných k výzkumu, bylo nutné provedení předvýzkumu, kdy bylo v rámci jeho provedení osloveno 10 všeobecných sester. Na základě tohoto předvýzkumu nebylo nutno dotazník nikterak upravovat, jelikož všechny položky byly respondenty pochopeny správně, a tudíž nebylo nutno je měnit.

Po vyhodnocení dat předvýzkumu byly pak upraveny výzkumné předpoklady. Předpokládáme, že 77 % a více všeobecných sester má znalosti o Florence Nightingale v oblasti přínosu vzdělávání v ošetrovatelství. A předpokládáme, že 82 % a více všeobecných sester má znalosti o Florence Nightingale v oblasti přínosu v klinické praxi. Předvýzkum probíhal v červnu 2022. Hlavní výzkumné šetření probíhalo v měsíci červenec 2022. Dle výsledků předvýzkumu (viz příloha 1), který ukázal na malém náhodném vzorku respondentů vyšší znalost zdravotních sester o Florence Nightingale v obou zkoumaných oblastech, byly modifikovány výzkumné předpoklady takto:

1. Popisný cíl, výzkumný předpoklad nestanoven.
2. Předpokládáme, že 77 % a více všeobecných sester má znalosti o Florence Nightingale v oblasti přínosu vzdělávání v ošetrovatelství.
3. Předpokládáme, že 82 % a více všeobecných sester má znalosti o Florence Nightingale v oblasti přínosu klinické praxe v ošetrovatelství.

V průběhu hlavního výzkumného šetření bylo mezi respondenty distribuováno celkem 100 dotazníků. Z počtu distribuovaných dotazníků se vrátilo 55 dotazníků, návratnost tedy činila 55 %. Z množství dotazníků, které se vrátilo, bylo nutno 5 dotazníků pro neúplnost odpovědí vyřadit. Celkem bylo do výzkumného šetření zahrnuto 50 respondentů.

Jak již bylo zmiňováno soubor respondentů tvořily všeobecné sestry z nemocnice krajského typu Libereckého kraje, a tato instituce dala písemný souhlas k jeho provádění (viz příloha 3).

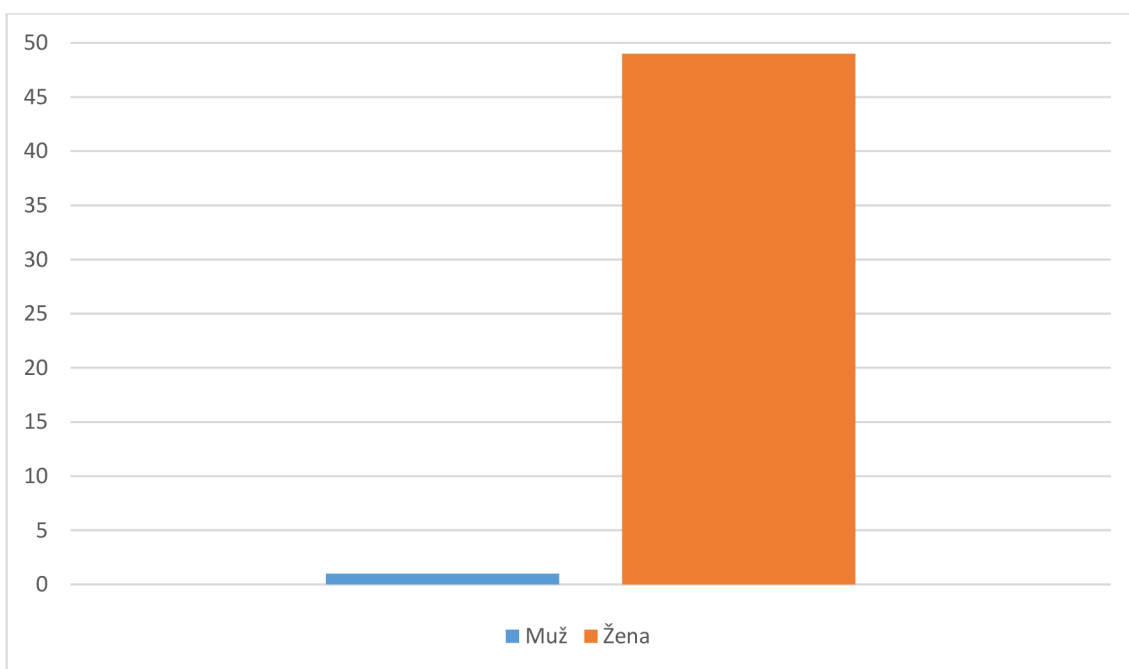
3.4 Analýza výzkumného šetření

Údaje získané prostřednictvím dotazníkového šetření byly zpracovány do tabulek a grafů pomocí programů Microsoft Word a Microsoft Excel. Data jsou prezentována v absolutní a relativní četnosti (zaokrouhlena na celá čísla). Grafy jsou v absolutní četnosti. Správné odpovědi byly zvýrazněny červenou barvou.

Položka č. 1 – Pohlaví respondentů

Tabulka 1 – Pohlaví respondentů

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v %
Muž	1	2 %
Žena	49	98 %
Celkem	50	100 %

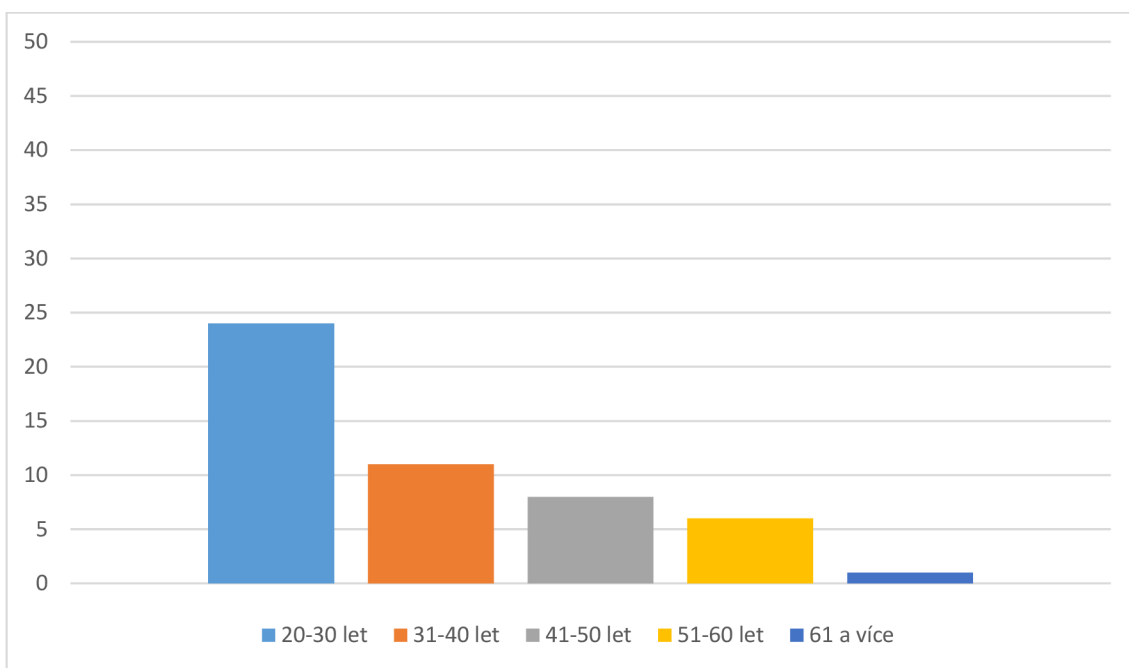
Graf 1 – Pohlaví respondentů

Výzkum byl proveden s 50 respondenty. Z toho bylo 49 (98 %) respondentů ženského pohlaví a 1 (2 %) respondentů pohlaví mužského.

Položka č. 2 – Věková kategorie respondentů

Tabulka 2 – Věková kategorie respondentů

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v %
20-30 let	24	48 %
31-40 let	11	22 %
41-50 let	8	16 %
51-60 let	6	12 %
61 a více	1	2 %
Celkem	50	100 %

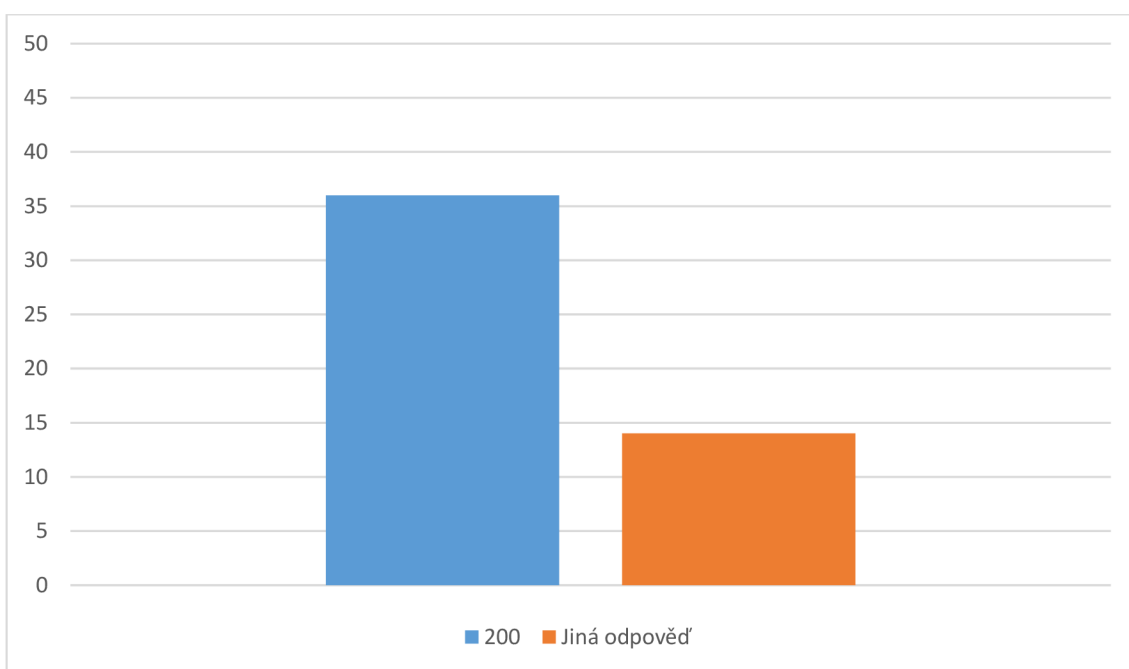
Graf 2 – Věková kategorie respondentů

Výzkumu se zúčastnilo 50 respondentů, z nichž 24 spadalo do věkové skupiny v rozmezí 20-30 let (48 %), 11 do věkové skupiny 31-40 let (22 %), 8 do věkové skupiny 41-50 let (16 %), do věkové skupiny 51-60 let 6 (12 %) a do věkové skupiny 61 a více let 1 (2 %).

Položka č. 3 – Doplnit číslem, kolikáté výročí narození Florence jsme si připomněli v roce 2020?

Tabulka 3 – Kolikáté výročí narození Florence bylo v roce 2020

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v %
200	36	72 %
Jiná odpověď	14	28 %
Celkem	50	100 %

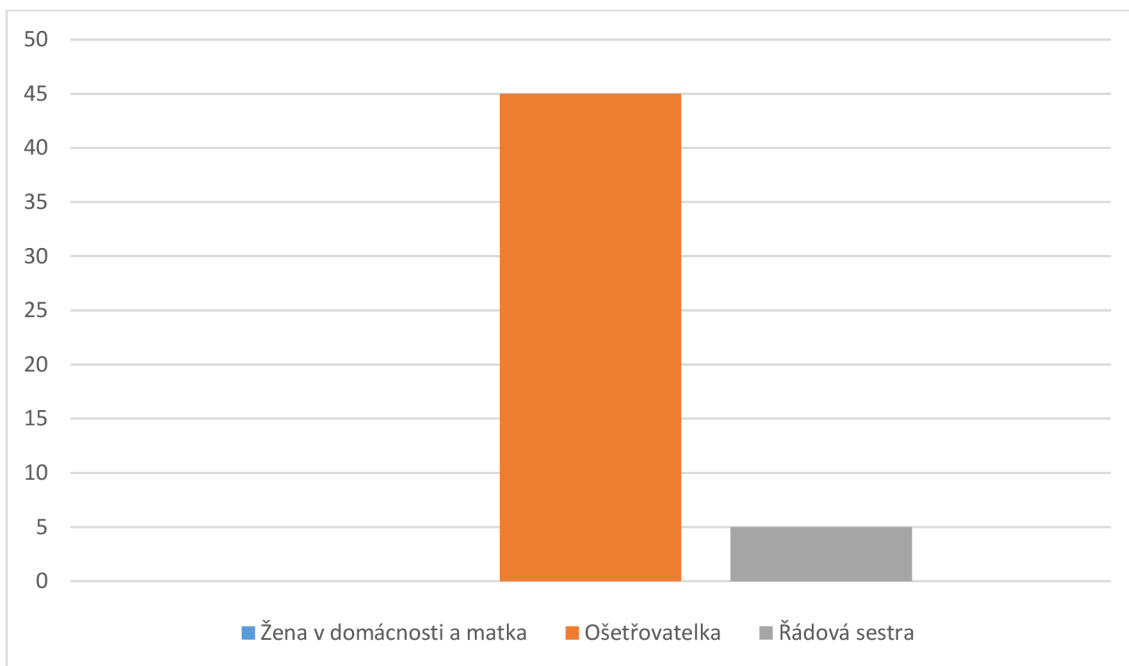
Graf 3 – Kolikáté výročí narození Florence bylo v roce 2020

Z 50 respondentů uvedlo číslem správnou odpověď 36 (72 %), že jsme oslavili 200 výročí. Zbytek respondentů 14 (28 %) odpovídal chybně.

Položka č. 4 – Jaký sen měla Florence Nightingale?

Tabulka 4 – Sen Florence

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v %
Žena v domácnosti a matka	0	0 %
Ošetřovatelka	45	90 %
Řádová sestra	5	10 %
Celkem	50	100 %

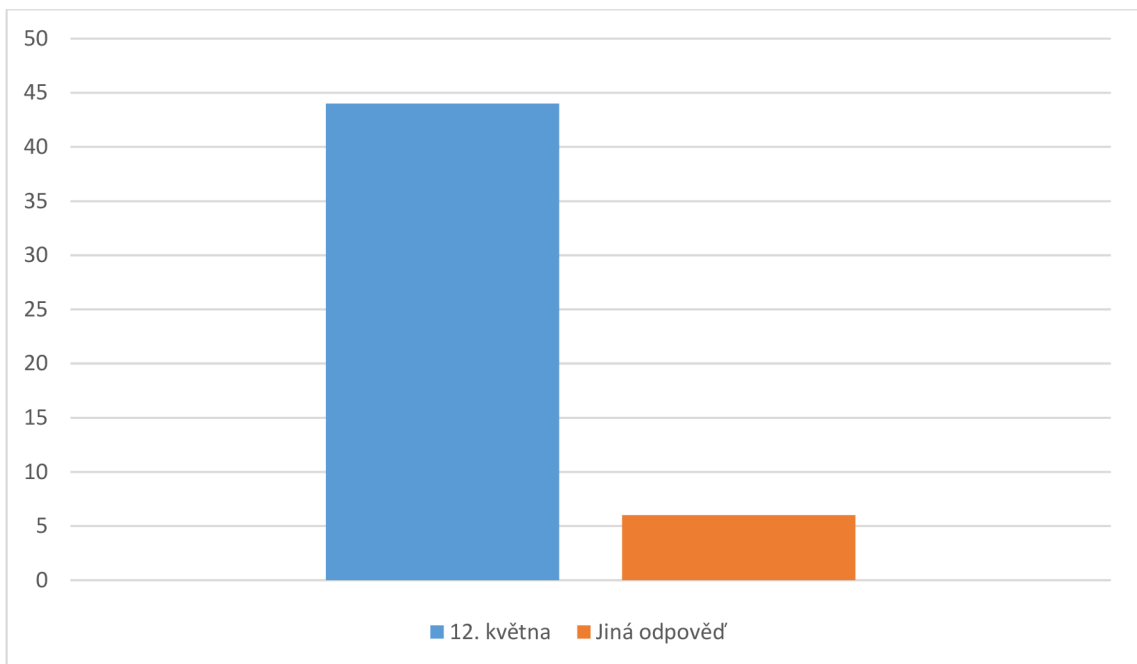
Graf 4 – Sen Florence

Výzkumu se zúčastnilo 50 respondentů, z nichž 45 (90 %) odpovědělo správně, že snem Florence bylo stát se ošetřovatelkou a pozvednout tak úroveň zdravotnictví. Dále 5 (10 %) dotázaných odpovědělo, že snem Florence bylo stát se řádovou sestrou. Žádný z respondentů se nedomníval, že se Florence Nightingale chtěla stát ženou v domácnosti a matkou.

Položka č. 5 – Na jaký den spadá Mezinárodní den zdravotních sester, stanovený na den narození Florence Nightingale?

Tabulka 5 – Kdy se slaví Mezinárodní den zdravotních sester

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v %
12. května	44	88 %
Jiná odpověď	6	12 %
Celkem	50	100 %

Graf 5 – Kdy se slaví Mezinárodní den zdravotních sester

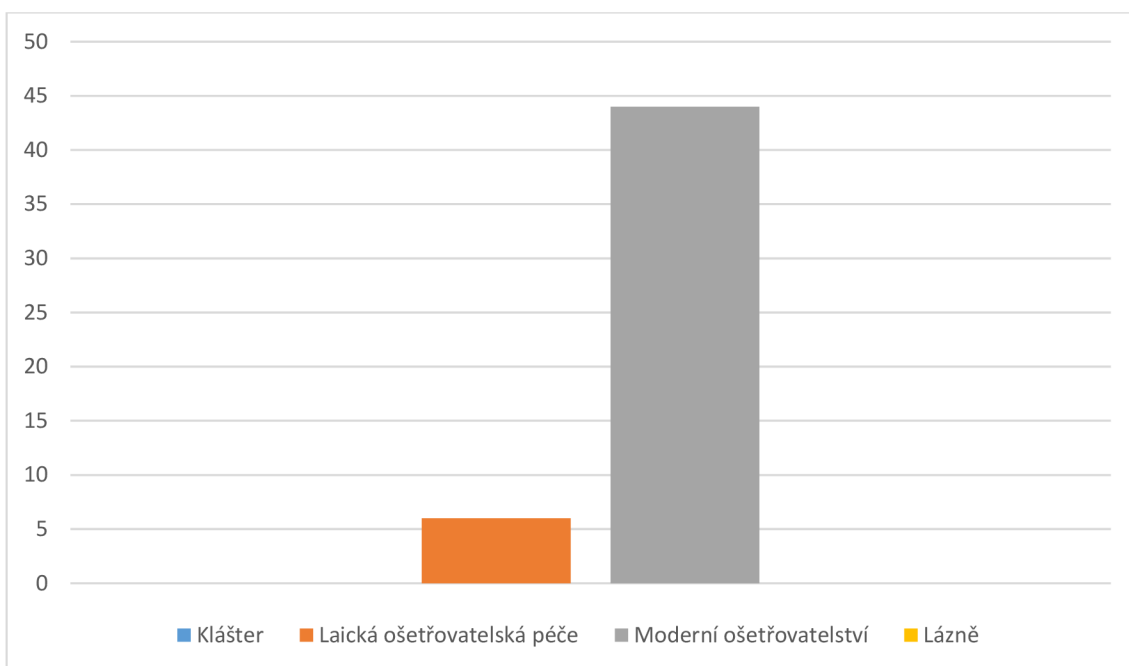
Z 50 respondentů uvedlo správnou odpověď 44 (88 %), že připadá tento významný den na 12.5. Zbytek respondentů 6 (12 %) odpovídal chybně.

Položka č. 6 – Za zakladatelku čeho je Florence považována?

Tabulka 6 – Florence zakladatelka

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v %
Klášter	0	0 %
Laická ošetrovatelská péče	6	12 %
Moderní ošetrovatelství	44	88 %
Lázně	0	0 %
Celkem	50	100 %

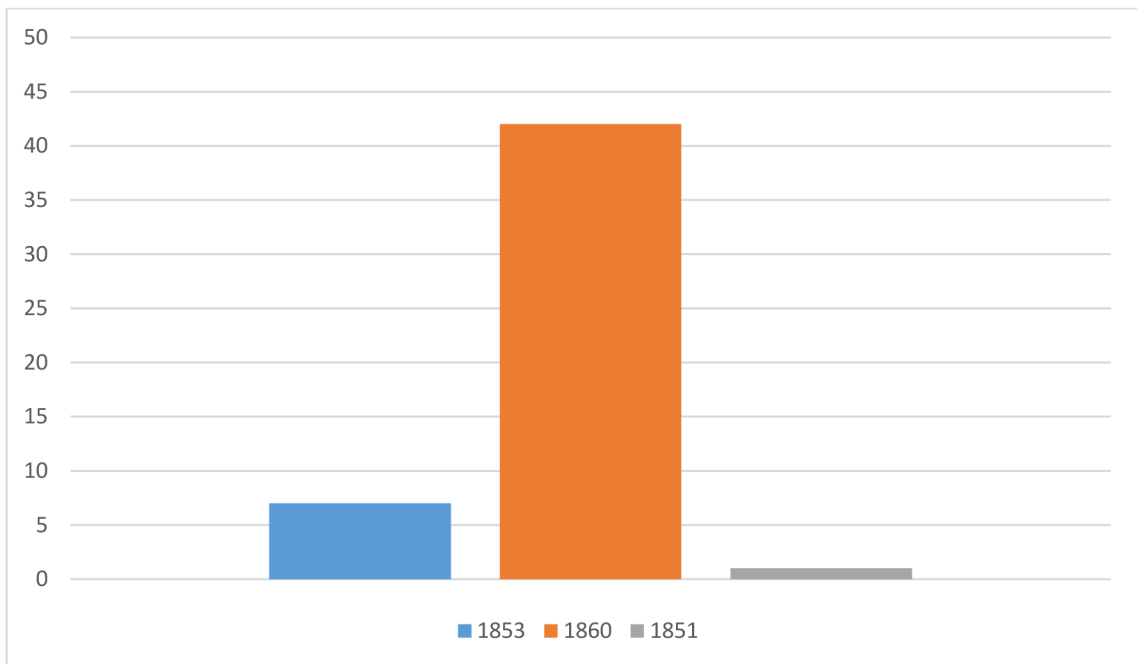
Graf 6 – Florence zakladatelka

Ve výzkumu z 50 dotázaných, 44 (88 %) respondentů odpovědělo že Florence je považována za zakladatelku moderního ošetrovatelství, tudíž odpověděli správně. Šest respondentů (12 %) se domnívalo, že je Florence považována za zakladatelku laické ošetrovatelské péče, žádný respondent ne zvolil možnost zakladatelky kláštera ani lázní.

Položka č.7 – V jakém roce založila první necírkevní ošetřovatelskou školu na světě?

Tabulka 7 – První ošetřovatelská škola na světě

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v %
1853	7	14 %
1860	42	84 %
1851	1	2 %
Celkem	50	100 %

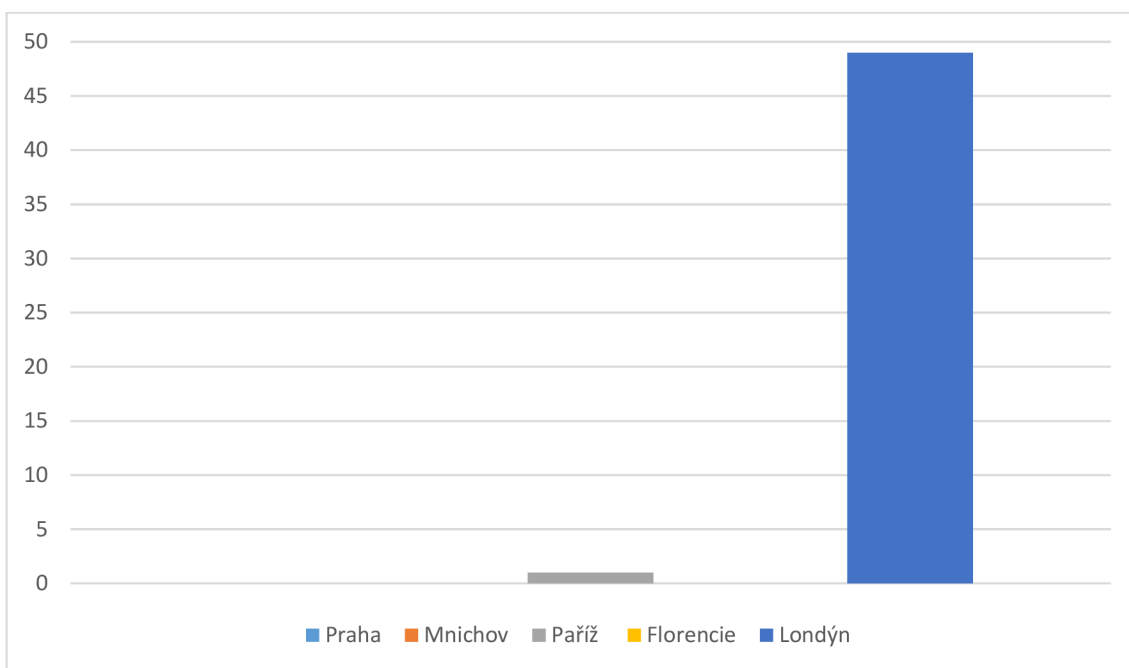
Graf 7 – První ošetřovatelská škola na světě

Z 50 respondentů správnou odpověď uvedlo 42 (84 %), že se jedná o rok 1860, dále 7 (14 %) respondentů uvedlo, že o rok 1853, a zbytek 1 (2 %) respondentů odpovědělo rok 1851.

Položka č.8 – Kde byla první ošetřovatelská škola na světě založena?

Tabulka 8 – Místo první ošetřovatelské školy

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v %
Praha	0	0 %
Mnichov	0	0 %
Paříž	1	2 %
Florence	0	0 %
Londýn	49	98 %
Celkem	50	100 %

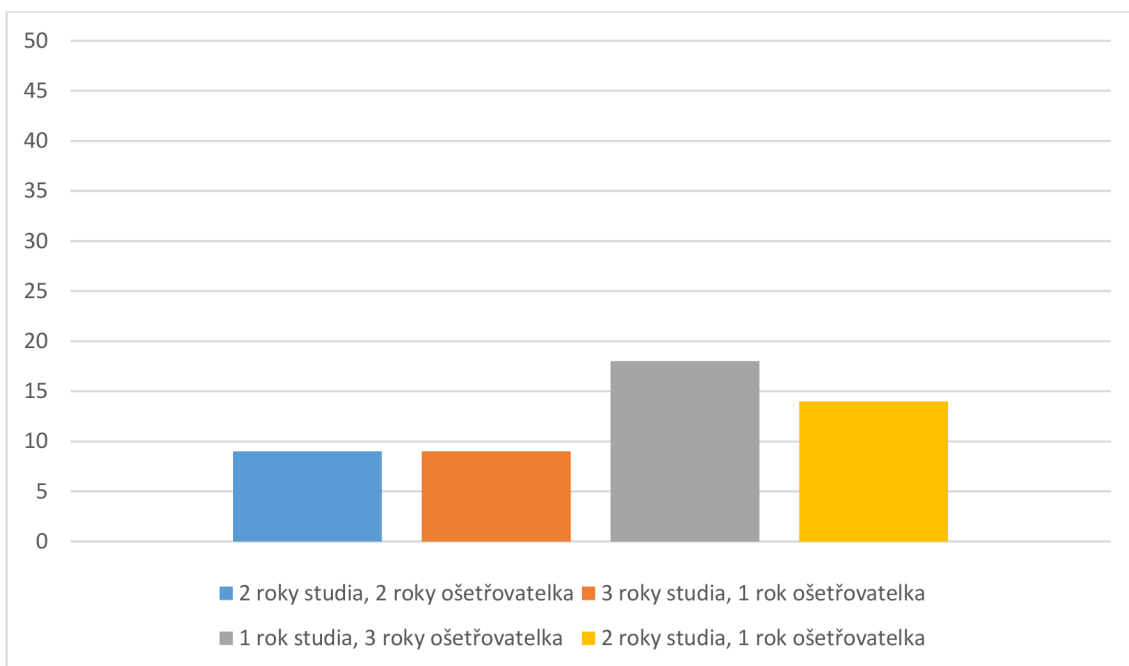
Graf 8 – Místo první ošetřovatelské školy

V této výzkumné otázce se zúčastnilo 50 (100 %) respondentů, z nichž správnou odpověď uvedlo 49 (98 %) respondentů, a to že se jedná o město Londýn. Pouze jeden respondent (2 %) zvolil možnost Paříž. Ostatní nabízené možnosti (město Praha, Mnichov a Florence) nezvolil žádný z respondentů.

Položka č.9 – Jak dlouhé bylo tehdy studium na ošetrovatelské škole u nemocnice sv. Tomáše?

Tabulka 9 – Doba studia na ošetrovatelské škole u nemocnice sv. Tomáše

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v %
2 roky studia, 2 roky ošetrovatelka	9	18 %
3 roky studia, 1 rok ošetrovatelka	9	18 %
1 rok studia, 3 roky ošetrovatelka	18	36 %
2 roky studia, 1 rok ošetrovatelka	14	28 %
Celkem	50	100 %

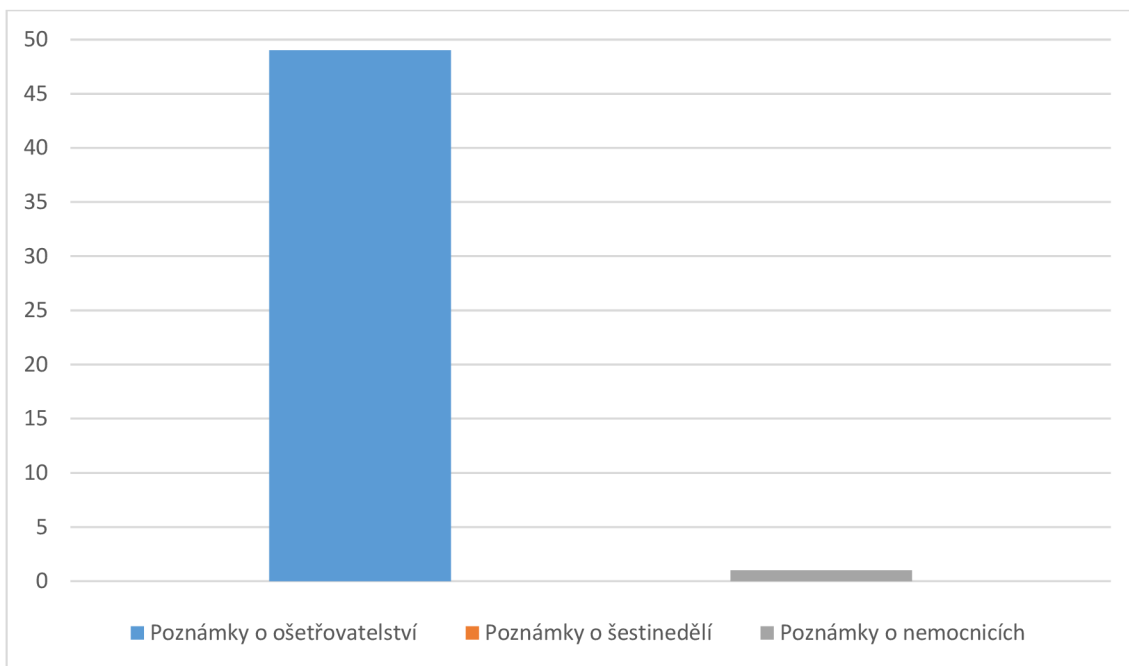
Graf 9 – Doba studia na ošetrovatelské škole u nemocnice sv. Tomáše

Dle dotázaných 50 (100 %) respondentů, za správnou odpověď považovalo 18 (36 %) respondentů odpověď 1 rok studia, s 3 lety jako ošetrovatelka na zkoušku, a měli pravdu. Devět (18 %) respondentů si myslí že 2 roky studia a 2 roky jako ošetrovatelka, 9 respondentů (18 %), že 3 roky studia a 1 rok jako ošetrovatelka, a v poslední řadě, že 2 roky studia a 1 rok ošetrovatelka na zkoušku, odpovědělo 14 (28 %).

Položka č.10 – Jak se jmenovala světoznámá kniha, vydaná Florence v roce 1859?

Tabulka 10 – Světoznámá kniha vydaná v roce 1859

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v %
Poznámky o ošetřovatelství	49	98 %
Poznámky o šestinedělí	0	0 %
Poznámky o nemocnicích	1	2 %
Celkem	50	100 %

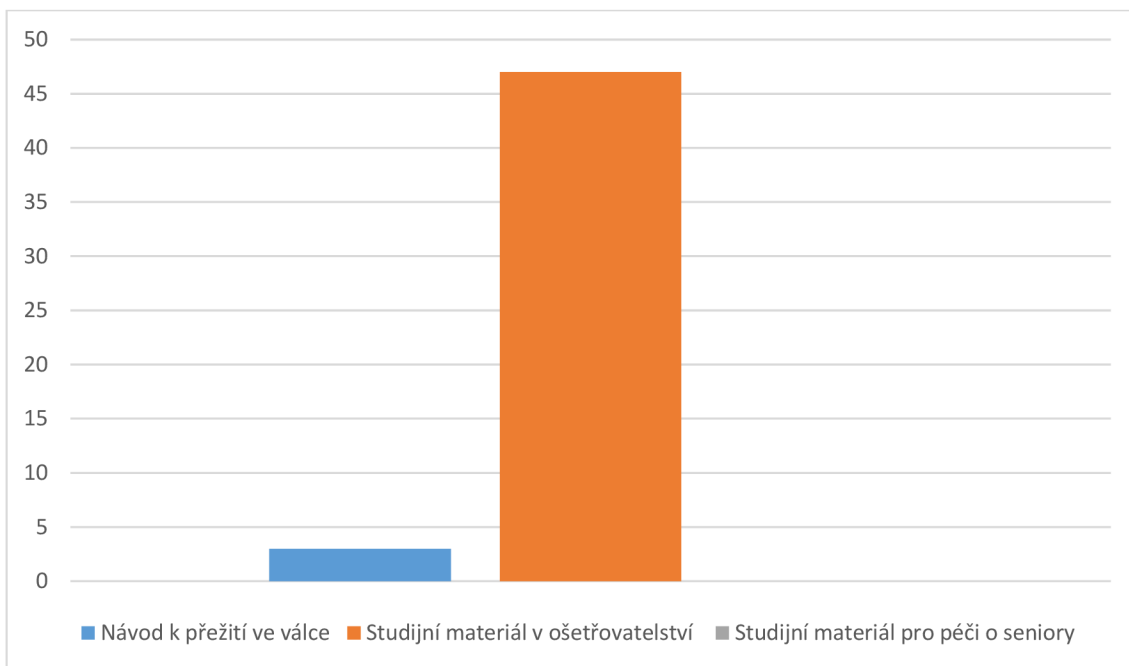
Graf 10 – Světoznámá kniha vydaná v roce 1859

Z 50 respondentů volilo 49 (98 %) jako svoji odpověď, Poznámky o ošetřovatelství. Ti, kteří takto odpověděli, zvolili správně. Pouze jeden (2 %) respondent zvolil možnost Poznámky o nemocnicích, možnost Poznámky o šestinedělí nezvolil žádný respondent.

Položka č.11 – Využití knihy Poznámky o ošetřovatelství?

Tabulka 11 – Účel knihy Poznámky o ošetřovatelství

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v %
Návod k přežití ve válce	3	6 %
Studijní materiál v ošetřovatelství	47	94 %
Studijní materiál pro péči o seniory	0	0 %
Celkem	50	100 %

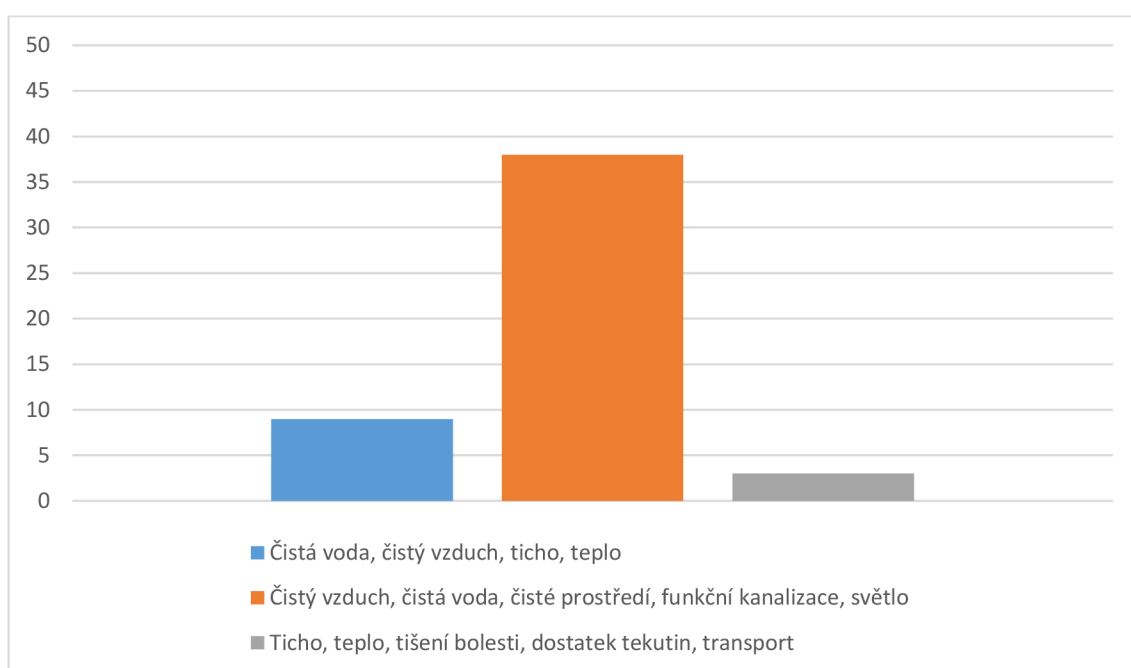
Graf 11 – Účel knihy Poznámky o ošetřovatelství

Z dotázaných 50 (100 %), volilo odpověď, že se jedná o studijní materiál v ošetřovatelství správně 47 (94 %) respondentů. Dále 3 (6 %) uvedli, že jako návod k přežití ve válce. Žádný z dotázaných neuvedl že se jedná o studijní materiál pro péči o seniory.

Položka č.12 – Jaké základní body stanovila ve filozofii dobré péče o nemocné, během výpomoci v Krymské válce?

Tabulka 12 – Základní body ve filozofii dobré péče o nemocné

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v %
Čistá voda, čistý vzduch, ticho, teplo	9	18 %
Čistý vzduch, čistá voda, čisté prostředí, funkční kanalizace, světlo	38	76 %
Ticho, teplo, tišení bolesti, dostatek tekutin, transport	3	6 %
Celkem	50	100 %

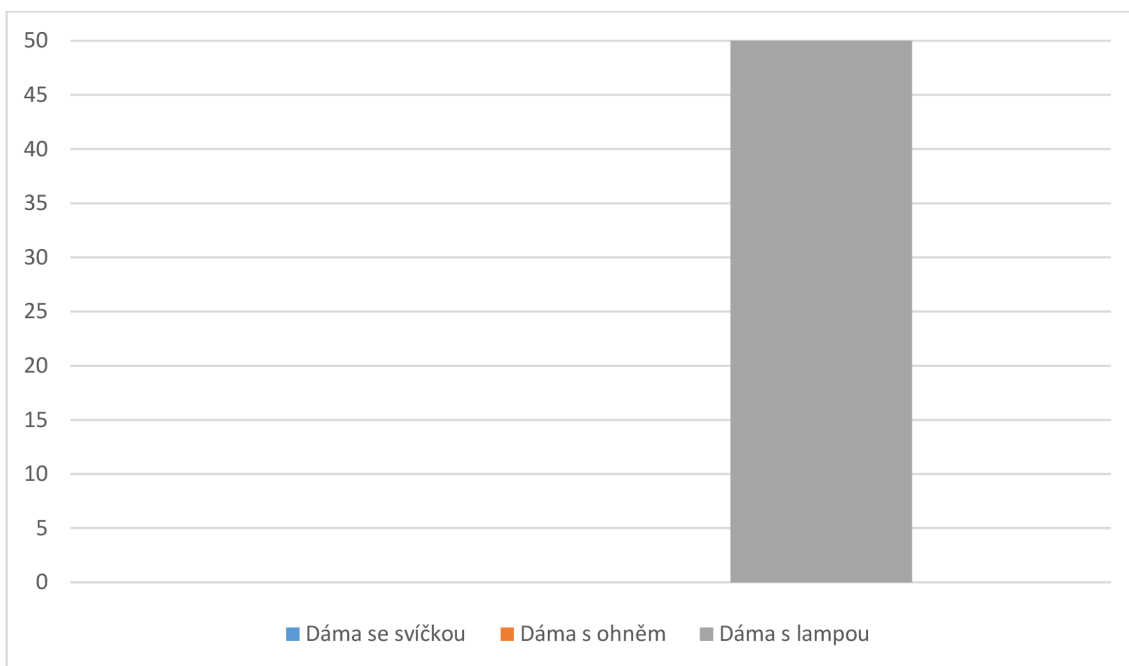
Graf 12 – Základní body ve filozofii dobré péče o nemocné

Z 50 respondentů, správnou odpověď zvolilo 38 (76 %), a to že čistý vzduch, čistá voda, čisté prostředí, funkční kanalizace a světlo. Dále 9 (18 %) respondentů uvedlo za svou odpověď čistá voda, čistý vzduch, ticho a teplo, a zbytek respondentů 3 (6 %) uvedl teplo, ticho, tišení bolesti, dostatek tekutin a transport.

Položka č.13 – Jakou přezdívku Florence dostala během výpomoci v Krymské válce?

Tabulka 13 – Přezdívka Florence

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Dáma se svíčkou	0	0 %
Dáma s ohněm	0	0 %
Dáma s lampou	50	100 %
Celkem	50	100 %

Graf 13 – Přezdívka Florence

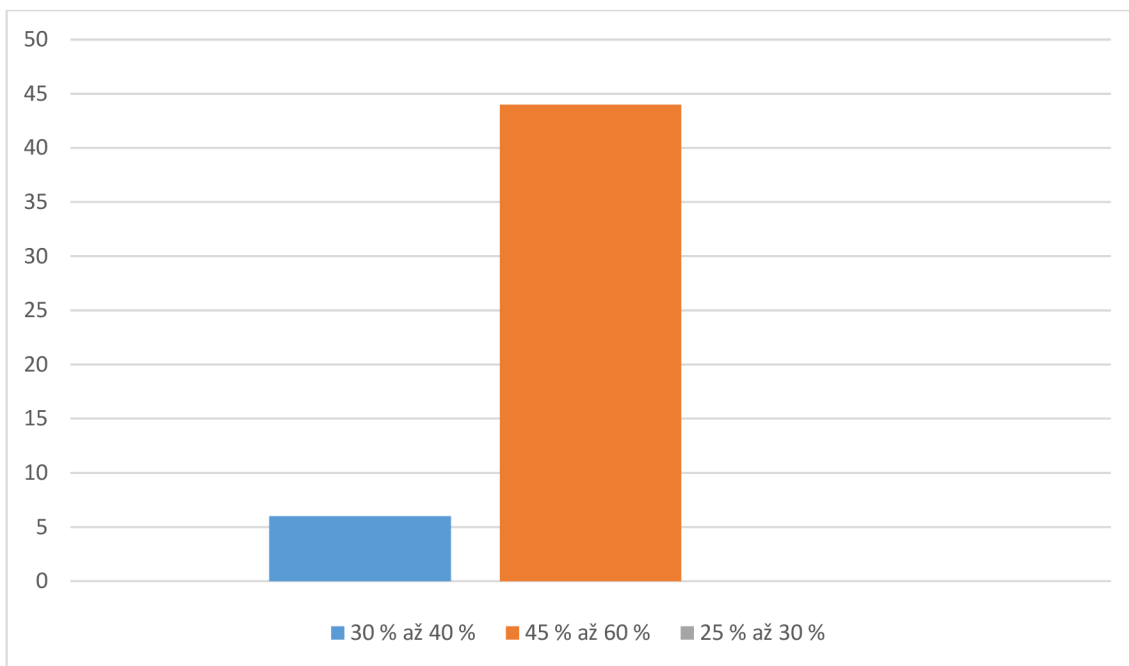
Z 50 dotázaných správnou odpověď zvolilo 50 (100 %) respondentů, a to Dáma s lampou. Dále mezi možné odpovědi patřila Dáma se svíčkou a Dáma s ohněm, kterou nezvolil žádný z dotázaných.

Položka č. 14 – Jaká byla úmrtnost vojáků před příjezdem Florence?

Tabulka 14 – Jaká byla úmrtnost vojáků

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v %
30 % až 40 %	6	12 %
45 % až 60 %	44	88 %
25 % až 30 %	0	0 %
Celkem	50	100 %

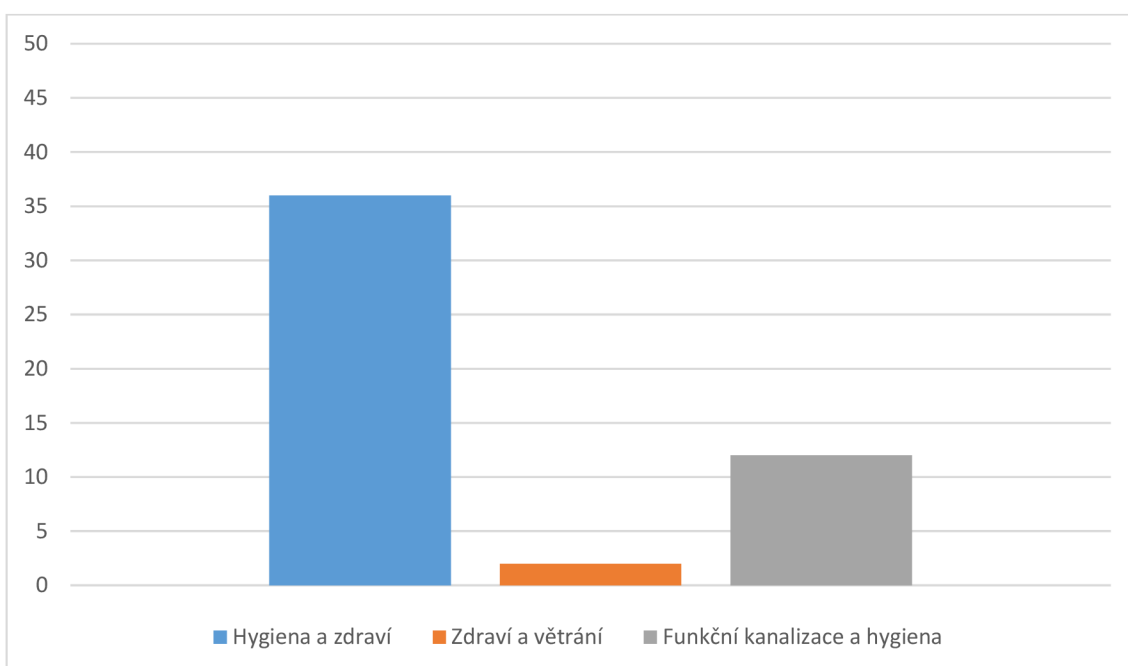
Graf 14 – Jaká byla úmrtnost vojáků

Z 50 respondentů, uvedlo správnou odpověď 44 (88 %), tedy že úmrtnost před příjezdem a zavedením příslušných opatření byla vysoká 45 % až 60 %. Zbytek 6 (12 %) dotázaných uvedlo, že byla vysoká 30 % až 40 %, nikdo nezvolil možnost 25 % až 30 %.

Položka č. 15 – Na jakou souvislost v praxi Florence přišla při snížení úmrtnosti na 2 %?

Tabulka 15 – Na jakou souvislost v praxi Florence přišla

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v %
Hygiena a zdraví	36	72 %
Zdraví a větrání	2	4 %
Funkční kanalizace a hygiena	12	24 %
Celkem	50	100 %

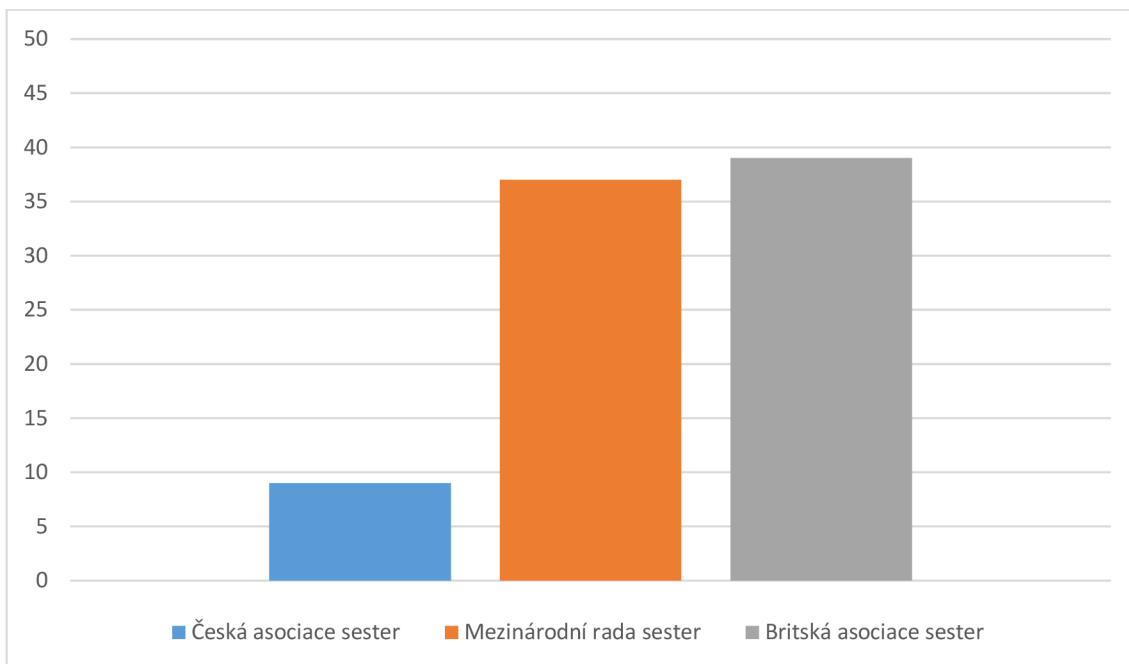
Graf 15 – Na jakou souvislost v praxi Florence přišla

Jako správnou odpověď z 50 dotázaných, uvedlo 36 (72 %) respondentů jako souvislost mezi hygienou a zdravím. Dále 2 (4 %) dotázaných uvedlo jako svou odpověď souvislost mezi zdravím a větráním a v poslední řadě 12 (24 %) respondentů, souvislost mezi funkční kanalizací a hygienou.

Položka č.16 – Vznik jakých spolků iniciovala Florence Nightingale?

Tabulka 16 – Vznik jakých spolků iniciovala

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v %
Česká asociace sester	9	11 %
Mezinárodní rada sester	37	43 %
Britská asociace sester	39	46 %
Celkem	85	100 %

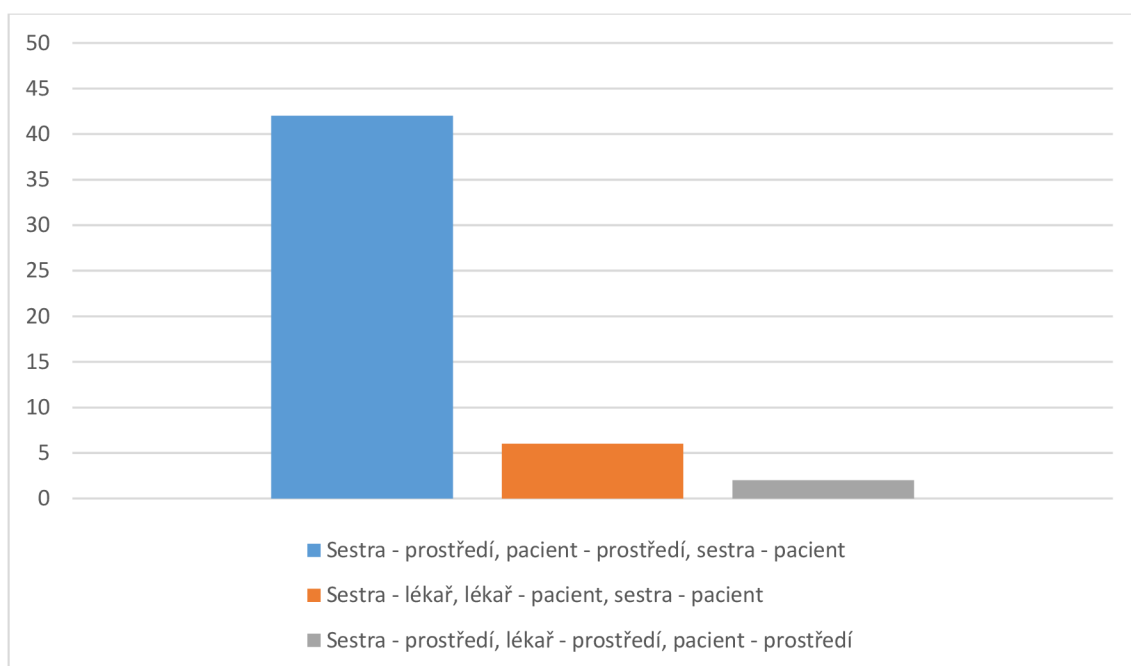
Graf 16 – Vznik jakých spolků iniciovala

V této otázce, bylo možné zvolit více správných odpovědí, tudíž pokud respondenti nevybrali všechny správné, otázka byla považována za chybně zodpovězenou. Správnou odpověď uvedlo 37 (74 %) respondentů, a to že Florence iniciovala vznik Mezinárodní rady sester a Britské asociace sester. Zbytek 13 (26 %) respondentů buď odpověděl chybně, Českou asociaci sester, nebo nezakroužkoval obě správné varianty.

Položka č.17 – Jaké tři primární vztahy v ošetrovatelství Florence vytyčila?

Tabulka 17 – Tři primární vztahy v ošetrovatelství dle Florence

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v %
Sestra – prostředí, pacient – prostředí, sestra – pacient	42	84 %
Sestra – lékař, lékař – pacient, sestra – pacient	6	12 %
Sestra – prostředí, lékař – prostředí, pacient – prostředí	2	4 %
Celkem	50	100 %

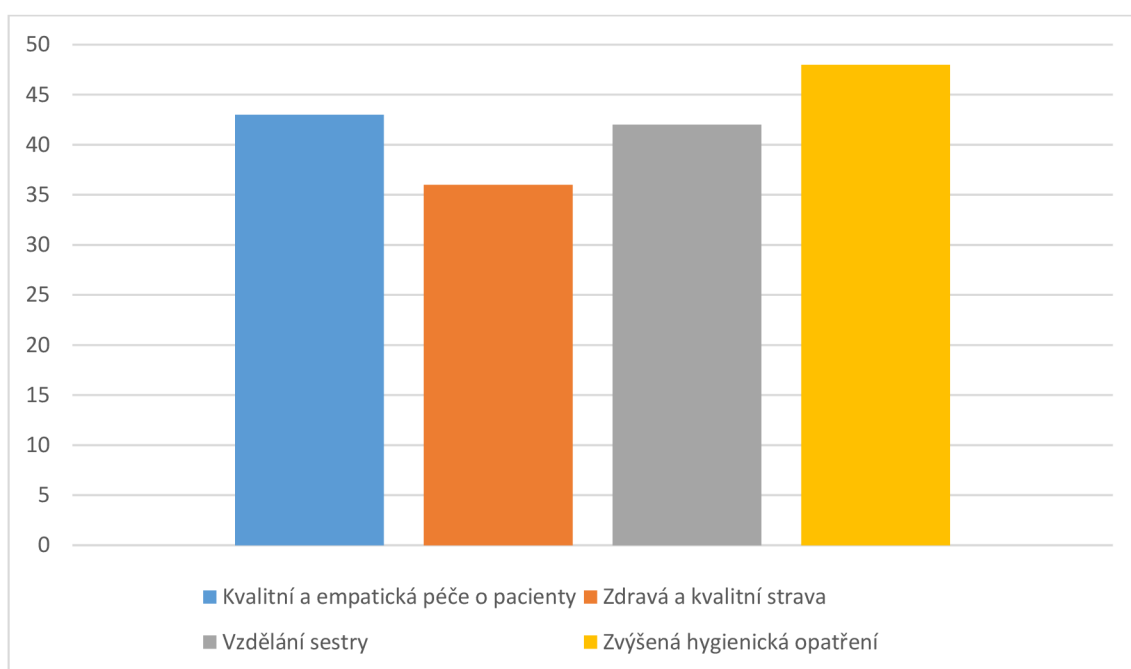
Graf 17 – Tři primární vztahy v ošetrovatelství dle Florence

Z 50 respondentů, jako správnou odpověď uvedlo 42 (84 %), že se jedná o vztahy mezi sestrou a prostředím, pacientem a prostředím, a mezi sestrou a pacientem. Dále 6 (12 %) z dotázaných jako svou odpověď uvedlo, že se jedná o vztah mezi sestrou a lékařem, lékařem a pacientem, a sestrou a pacientem. Dále 2 (4 %) respondentů uvedlo vztah mezi sestrou a prostředím, lékařem a prostředím, a pacientem a prostředím.

Položka č.18 – Na jaké základní principy a cíle v ošetrovatelství Florence kladla důraz?

Tabulka 18 – Na jaké principy a cíle Florence kladla důraz

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v %
Kvalitní a empatická péče o pacienty	43	26 %
Zdravá a kvalitní strava	36	21 %
Vzdělání sestry	42	25 %
Zvýšená hygienická opatření	48	28 %
Celkem	169	100 %

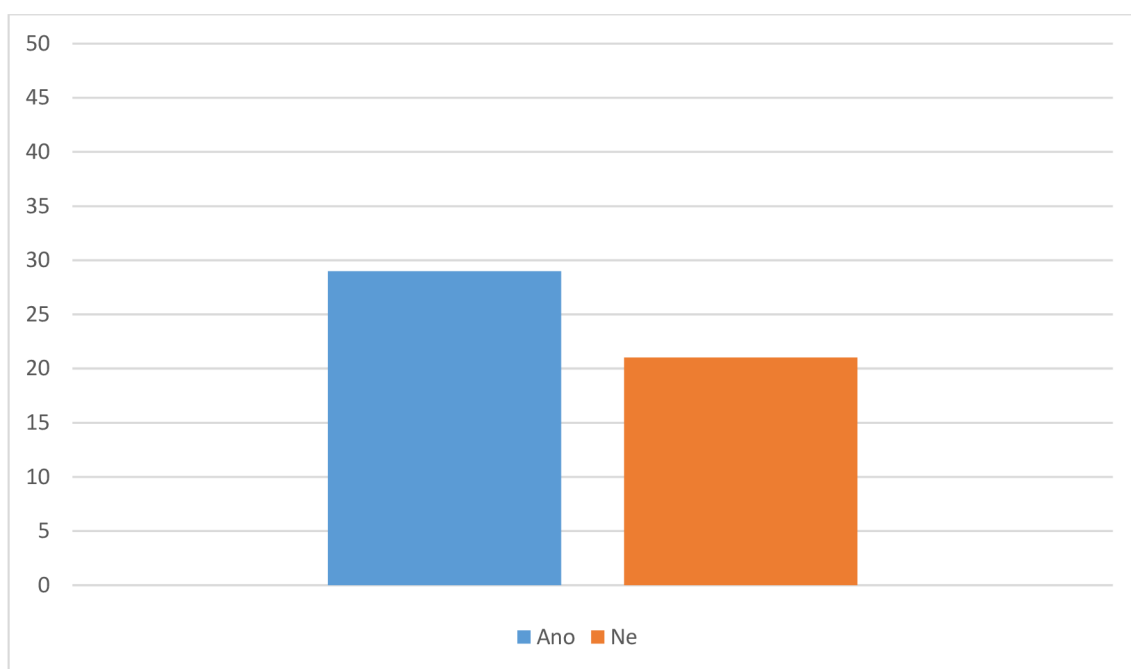
Graf 18 – Na jaké principy a cíle Florence kladla důraz

V této otázce byly správné všechny odpovědi. Pokud respondenti, nezaškrtnli všechny správné odpovědi, byla tato otázka považována za chybně zodpovězenou. Správně odpovědělo 36 (72 %) respondentů, a to že základním principem bylo poskytování kvalitní a empatické péče o pacienty, dále zdravá a kvalitní strava, vzdělání sestry, a jako poslední zvýšená hygienická opatření. Špatně nebo nedostatečně odpovědělo 14 (28 %) dotázaných.

Položka č.19- Má odkaz Florence Nightingale význam v ošetrovatelství i v dnešní době, pokud ano, jaký?

Tabulka 19 – Význam odkazu Florence i v dnešní době

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v %
Ano	29	58 %
Ne	21	42 %
Celkem	50	100 %

Graf 19 – Význam odkazu Florence i v dnešní době

Tato otázka byla jako jediná otevřená, dalo se odpovědět různě dle uvážení respondentů 50. Dle mého názoru a uvážení je tvrzení, že základy položené Florence v ošetrovatelství mají význam i v dnešní době, správné.

Na základě dotazníku 29 (58 %) respondentů odpovědělo že ano, a 21 (42 %) respondentů, že nikoliv.

A jaký význam podle dotázaných Florence má v dnešní době? Níže najdete příklady odpovědí respondentů.

- Ošetrovatelství, tak jak ho známe, by bez lidí jako byla Florence nevzniklo.
- Zlepšení hygieny a zdravého životního stylu.
- Její filozofie v péči o nemocné je stále aktuální – hygiena, čistota prostředí, empatie atd.
- Stále se vychází ze základů, které položila. A může být inspirací pro dnešní sestry.

3.5 Analýza výzkumných cílů a předpokladů

Tato kapitola obsahuje analýzu a prezentaci dat získaných pomocí dotazníku. Důraz je kladen na položky, související se stanovenými výzkumnými otázkami a výzkumnými předpoklady. Všechny výzkumné předpoklady byly stanoveny na základě předvýzkumu a odborné literatury.

Cíl č. 1 Popsat život Florence Nightingale.

Cíl popisný byl splněn v rámci teoretické části bakalářské práce. Ale také informativně i v rámci dotazníkového šetření. Dotazníkové položky č. 3, 4, 5, 13, 19.

V rámci tohoto cíle byly hodnoceny i odpovědi zdravotních sester prostřednictvím dotazníků, a to z toho důvodu, že život Florence Nightingale je možné zmapovat jak prostřednictvím odborné literatury, tak prostřednictvím stávajících znalostí jejich následovnic, tedy prostřednictvím jejího odkazu. Pokud by průzkum ukázal, že úroveň znalostí všeobecných zdravotních sester o jejím životě je velmi nízká, pak by sice život Nightingale existoval v teoretických statích, nikoli však v reálném každodenním dění. Odkaz této osobnosti je nutný předávat především v rámci aktuálních diskuzí.

Tabulka 20 – Vyhodnocení popisných otázek

Dotazníkové položky						
	č.3	č.4	č.5	č.13	č.19	Průměr
Správně zodpovězené otázky	72 %	90 %	88 %	100 %	58 %	82 %
Špatně zodpovězené otázky	28 %	10 %	12 %	0 %	42 %	18 %
Celkem	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Dotazníkovou položku č. 3 zodpovědělo správně celých 72 % respondentů. Dále dotazníkovou položku č. 4 uvedlo správně odpověď 90 % respondentů. U dotazníkové položky č. 5 správnou odpověď uvedlo 88 % respondentů. U dotazníkové položky č.13 správnou odpověď zvolilo 100 % respondentů. Dotazníková položka č. 19 byla otevřenou otázkou, kde bylo možno odpovídat dle uvážení a názoru respondenta. Ale dle mého

názoru, odkaz Florence se zachoval dodnes. 58 % respondentů odpovědělo ano že Florence má význam v ošetrovatelství i v dnešní době, a 42 % respondentů že ne.

Závěr: 82 % všeobecných sester pracujících v nemocnici krajského typu má znalosti o Florence Nightingale v oblasti jejího života.

Cíl č. 2 Zjistit znalosti všeobecných sester o Florence Nightingale v oblasti přínosu vzdělávání v ošetrovatelství.

Předpokládáme, že 77 % a více všeobecných sester bude mít znalosti o Florence Nightingale v oblasti přínosu vzdělávání v ošetrovatelství. K jeho analýze byly využity dotazníkové položky č. 6, 7, 8, 9, 10, 11.

Tabulka 21 - Vyhodnocení výzkumného předpokladu 2

Předpoklad č.2	Dotazníkové položky						Průměr
	č.6	č.7	č.8	č.9	č.10	č.11	
Správně zodpovězené otázky	88 %	84 %	98 %	36 %	98 %	94 %	83 %
Špatně zodpovězené otázky	12 %	16 %	2 %	64 %	2 %	6 %	17 %
Celkem	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Dotazníkovou položku č. 6 zodpovědělo správně celých 88 % respondentů. Dotazníková položka č. 7 byla zodpovězena správně 84 % respondentů. Dále v dotazníkové položce č. 8 správně odpovědělo 98 % respondentů. V dotazníkové položce č. 9 správnou odpověď uvedlo 36 % respondentů. Dále v dotazníkové položce č. 10 uvedlo správně odpověď 98 % respondentů. A v poslední dotazníkové položce č. 11 svou správnou odpověď uvedlo 94 % respondentů.

Závěr: 83 % všeobecných sester pracujících v nemocnici krajského typu má znalosti o Florence Nightingale v oblasti přínosu vzdělávání v ošetrovatelství. Výzkumný předpoklad č. 2 tedy je v souladu s výsledky výzkumného šetření.

Cíl č. 3 Zjistit znalosti všeobecných sester o Florence Nightingale v oblasti přínosu klinické praxe v ošetrovatelství.

Předpokládáme, že 82 % a více všeobecných sester bude mít znalosti o Florence Nightingale v oblasti přínosu klinické praxe v ošetrovatelství. K jeho analýze byly využity dotazníkové položky č. 12, 14, 15, 16, 17, 18.

Tabulka 22 – Vyhodnocení výzkumného předpokladu 3

Předpoklad č.3	Dotazníkové položky						
	č.12	č.14	č.15	č.16	č.17	č.18	Průměr
Správně zodpovězené otázky	76 %	88 %	72 %	74 %	84 %	72 %	78 %
Špatně zodpovězené otázky	24 %	12 %	28 %	26 %	16 %	28 %	22 %
Celkem	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Dotazníkovou položku č. 12 zodpovědělo správně celých 76 % respondentů. Dále dotazníkovou položku č. 14 uvedlo správně odpověď 88 % respondentů. U dotazníkové položky č. 15 správnou odpověď uvedlo 72 % respondentů. Dotazníková položka č. 16 byla otázkou, kde bylo možno vybrat z více správných odpovědí, otázka byla označena za správně zodpovězenou v případě, že respondent označil obě správné odpovědi a zároveň ani jednu špatnou, pokud se stalo, že respondent označil pouze jednu správnou odpověď, a zároveň neoznačil žádnou špatnou, i tak byla tato odpověď považována za nesprávnou. Toto kritérium splnilo 74 % respondentů. Dále dotazníková položka č. 17 byla správně zodpovězena 84 % respondentů. A u poslední dotazníkové položky č. 18 byly správné všechny čtyři možnosti, tudíž pokud respondent jednu opominul, byla tato otázka považována za nesprávnou, a toto kritérium splnilo 72 % respondentů.

Závěr: 78 % všeobecných sester pracujících v nemocnici krajského typu má znalosti o Florence Nightingale v oblasti přínosu klinické praxe v ošetrovatelství. Výzkumný předpoklad č. 3 tedy není v souladu s výsledky výzkumného šetření.

4 Diskuze

Florence Nightingale je bezpochyby důležitou osobou v dějinách vývoje moderní ošetrovatelské péče. Proto informace o ní neodmyslitelně patří do potřebných znalostí všeobecných sester z hlediska historického vývoje ošetrovatelství. Výzkumného šetření se zúčastnilo 50 respondentů. Z nichž 48 % bylo ve věkové kategorii 20-30 let, tudíž by své znalosti o Florence měli mít ještě čerstvě v paměti.

Výzkumné šetření prokázalo, že 83 % respondentů má znalosti o Florence Nightingale v oblasti vzdělávání, a 78 % v oblasti klinické praxe v ošetrovatelství. V obou případech se jedná o relativně vysoká čísla, a to i vzhledem k procentuálnímu navýšení výzkumných předpokladů z původních 75 %. V oblasti vzdělávání byly výsledky tak vysoké, že potvrdily výzkumný předpoklad, v oblasti klinické praxe o 4 % předpoklad splněn nebyl. Vzhledem k povaze činnosti všeobecných zdravotních sester by však preferovaným výsledkem měla být spíše znalost oblasti klinické praxe.

Prvním cílem této práce bylo popsat život Florence Nightingale. Tento cíl byl splněn v teoretické části, ale také v rámci dotazníkového šetření, ve kterém se otázky č. 3, 4, 5, 13 a 19 věnovaly přímo životu Florence Nightingale. Nejhůře dopadla otázka na výročí od narození Florence Nightingale, které se slavilo v roce 2020. Pouze 72 % respondentů dokázalo odpovědět správně. Vzhledem k letopočtovému typu otázky však lze tuto neznalost považovat za akceptovatelnou. Spíše, než přesný letopočet by měla být prokázána schopnost zařadit osobnost do správného historického období. Otázka tedy mohla být koncipována lépe. Nicméně, poutavý příběh Spáčilové (2020) v jednom z vydání magazínu určeného sestřím, který popisoval sílu osobnosti Nightingale byl jedním z nejlepších článků roku 2020, a v rámci vzdělávacích aktivit by sestřím neměl uniknout. Naopak otázka na přezdívku Nightingale byla zodpovězena se 100 % přesností, a poukazovala by na přečtení článku Spáčilové (2020). Pravděpodobnější je ale spíše notoričnost znalosti „dámy s lampou,“ i vzhledem k tomu, že se objevuje v celé řadě různých učebnic, jak poukazuje Plevová (2011).

90 % respondentů sice správně odpovědělo, že se Florence Nightingale chtěla stát ošetrovatelkou, 10 % však volilo možnost snu o řádové sestře. Tento výsledek je na první pohled pozitivní, protože 90 % je vysoké číslo, fakt, že 10 % respondentů nebylo schopno jednoznačně určit, že zakladatelka moderního ošetrovatelství snila o práci ošetrovatelky je ale přinejmenším zamyšlení hodná. Jak popisuje Revell (2018), Nightingale měla velmi

brzy zcela jasnou představu o svém budoucím povolání, sen o ošetřovatelství a cíl změnit původně podřadné povolání na moderní prestižní zaměstnání je pevnou součástí příběhu o Nightingale (McDonald, 2017b). Indicií pro správné zodpovězení této otázky je i řada děl od Nightingale, které k ošetřovatelství přímo odkazují a nezmiňují nic o řádu či řádových sestřích (Nightingale a McDonald, 2001).

V rámci jediné otevřené otázky dotazníku byl zjišťován odkaz Nightingale do dnešní doby. 58 % respondentů je přesvědčeno o tom, že je relevantní i pro dnešní generace všeobecných zdravotních sester, 42 % je přesvědčeno o opaku. Tato otázka byla hodnocena jako správně zodpovězená, pokud byla zodpovězena kladně, a to vzhledem k subjektivnímu názoru autorky této práce. Důvodem je přesvědčení, že historické osobnosti a jejich odkaz by měly fungovat jako základní pilíře pro další znalostní nastavbu. Některé názory Nightingale možná byly překonány moderními technologiemi, její základní uvažování ale bylo správné a platí i v dnešní době. Všeobecné zdravotní sestry jako představitelky vzdělané části národa by měly být schopné ocenit přínos Nightingale v oblasti ošetřovatelství a měly by být schopné kritického uvažování, což znamená minimálně pracovat s principy, které Nightingale nastavila, a aplikovat je do dnešní praxe. Z tohoto pohledu tedy je míra 58 % přesvědčení o odkazu Nightingale hodnocena jako nedostatečná.

Druhým cílem bakalářské práce bylo zjistit znalosti všeobecných sester o Florence Nightingale v oblasti přínosu vzdělávání v ošetřovatelství. Na základě tohoto cíle byl formulován výzkumný předpoklad, který tvrdil, že 77 % a více všeobecných sester má znalosti o Florence Nightingale v oblasti přínosu vzdělávání v ošetřovatelství. K prokázání tohoto cíle směřovaly dotazníkové položky č. 6, 7, 8, 9, 10, 11.

88 % respondentů označilo Nightingale za zakladatelku moderního ošetřovatelství. Izolovaně je toto číslo vysoké, nicméně vzhledem k již zmíněnému kontextu Nightingale jako významné osobnosti v oblasti ošetřovatelství, by se úspěšnost odpovědi této otázky měla přibližovat 100 %. I když zbylí respondenti volili možnost laického ošetřovatelství, což by mohl být logický závěr při četbě knih Nightingale, ve kterých dává i všeobecné rady do domácnosti nebo dle některých pasáží z knihy Nutting (2018), nejasnost v rozlišené profesionální a laické historické péči mezi zdravotnickým personálem může být považována za relativně vysokou. Nejlepšího výsledku dosáhla otázka na stěžejní dílo Nightingale, úspěšnost odpovědi byla 98 %, a potvrzuje tak důležitost tohoto díla i v rámci moderního vzdělávacího kurikula. Nejnižší správnost naopak prokázala otázka

na detail ohledně první ošetrovatelské školy, kterou Nightingale založila. Respondenti byli v předchozích otázkách schopni určit rok založení i město této školy, pouze ve 36 % případech však správně určili dobu studia a praxe. Po zhodnocení výzkumného předpokladu jsme došli k závěru, že 83 % všeobecných sester má znalosti o Florence Nightingale v oblasti přínosu vzdělávání v ošetrovatelství. Z výše zmíněného je tedy možno vyčíst, že výsledky jsou v souladu se stanoveným výzkumným předpokladem.

Třetím cílem bakalářské práce bylo zjistit znalosti všeobecných sester ohledně přínosu Florence Nightingale v oblasti klinické praxe v ošetrovatelství. Na základě tohoto cíle byl formulován výzkumný předpoklad, který předpokládal, že 82 % a více všeobecných sester má znalosti o přínosu Florence Nightingale v oblasti klinické praxe v ošetrovatelství. K jeho analýze byly využity dotazníkové položky č. 12, 14, 15, 16, 17, 18.

V této části dotazníkového šetření byla nejvyšší úspěšnost respondentů zaznamenána u otázky směřující na procento úmrtnosti vojáků v krymské válce. Celkem 88 % respondentů správně zvolilo 45 % až 60 %. Naopak nejhorší výsledek byl realizován u otázky na zjištění, které se Nightingale podařilo učinit ve spojení se snižováním úmrtnosti. Zde odpovědělo správně pouze 72 % respondentů. Jak upozorňuje Plevová (2011), jednou ze zásadních schopností Nightingale bylo kritické a analytické uvažování. Téma hygieny je navíc popisováno snad v každé stati Nightingale a je všudypřítomné i v respondenty správně identifikované publikaci Poznámky o ošetrovatelství. Mělo by být tedy součástí základních znalostí o Nightingale i mezi zdravotnickým personálem. Pozitivně lze hodnotit fakt, že 84 % respondentů správně určilo tři základní vztahy v ošetrovatelství, 74 % dokonce bylo schopno určit zřízení, kterých asociací Nightingale podporovala, což jsou znalosti velmi detailního rázu.

Po následném vyhodnocení výzkumného předpokladu jsme došli k závěru, že 78 % všeobecných sester má znalosti o Florence Nightingale v oblasti přínosu klinické praxe v ošetrovatelství. Tudíž výsledky z výzkumu nejsou v souladu se stanoveným výzkumným předpokladem.

5 Návrh doporučení pro praxi

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit znalosti všeobecných sester o Florence Nightingale.

Z výzkumu vyplynulo, že současný stav vědomostí je i není v souladu s výzkumnými předpoklady. Dle dotazníkového šetření bylo zjištěno, že 83 % sester má znalosti v oblasti přínosu Florence Nightingale pro vzdělávání v ošetrovatelství, výzkumný předpoklad, kterým bylo 77 % znalostí, tedy byl splněn. V oblasti přínosu Florence Nightingale v klinické praxi v ošetrovatelství, bylo zjištěno, že 78 % sester má znalosti, výzkumný předpoklad 82 % tedy splněn nebyl.

K prohloubení znalostí všeobecných sester o Florence Nightingale a jejího odkazu by pomohlo oživení jejího příběhu ve formě aktivní diskuze. Pro studenty zdravotnických škol by bylo velmi zajímavé přemýšlet o základních principech, které ve své činnosti používala, v kontextu moderní doby. Tato diskuze by mohla vzniknout vytvořením speciálních projektů, ve kterých by studenti měli za úkol ověřit fungování těchto principů v praxi, tedy analýzou stávajících procesů v nemocnicích a dalších zdravotnických zařízeních. Na profesionální úrovni, tedy u všeobecných sester, které toto povolání již vykonávají, by bylo přínosné zařadit workshopy, semináře či konference na téma Nightingale a jejího odkazu do programu celoživotního vzdělávání. Profesionální zdravotnický personál by měl být schopen kritického zamyšlení nad přístupem k pacientům, a konstantně vyvolávat diskuzi o možných zlepšeních. Na ještě vyšší úrovni by bylo možné napsat odborný článek o Nightingale, a to způsobem otevírajícím diskuzi na úrovni odborné veřejnosti a teoretiků z oblasti zdravotnictví. Tato diskuze by pak měla ambici přispět k reálným změnám ve zdravotnickém systému, který je v mnoha aspektech stále ještě v očekávání řady inovací.

6 Závěr

Tématem této bakalářské práce byly znalosti všeobecných sester o Florence Nightingale. Práce byla rozdělena na dvě části, a to na část teoretickou a část výzkumnou.

Teoretická část vycházela z odborné literatury, odborných periodik a internetových zdrojů. Nejprve byly vysvětleny základní definice a terminologie z oblasti ošetrovatelství včetně oficiální definice Ministerstva zdravotnictví. Dále byla stručně představena historie ošetrovatelství, a to od fáze laického neboli neprofesionálního ošetrovatelství, kdy byla léčba prováděna na základě jednoduchých principů, za pomoci bylinek a různých talismanů. Následovalo období tzv. charitativního ošetrovatelství, které bylo historicky těsně spojeno s křesťanstvím a které bylo často provozováno církevními institucemi, a konečně profesionální ošetrovatelství, za jejíž zakladatelku je tradičně vnímána Florence Nightingale.

Nightingale byly věnovány kapitoly popisující její život od raných fází, přes její aktivitu během Krymské války, až po následné reformátorské skutky v pozdějších fázích jejího života. Stěžejní dílo Nightingale bylo popsáno a stručně analyzováno v následujících kapitolách stejně jako další vybraná díla z více než 200 vydaných Nightingale.

Výzkumná část se věnovala výzkumnému šetření, a to za pomoci anonymního dotazníkového šetření. Cílem bylo zjistit znalosti všeobecných sester v oblasti přínosu Florence Nightingale z hlediska vzdělávání a klinické praxe v ošetrovatelství. Na základě zjištěných výsledků, konkrétně 83 % znalosti všeobecných sester v oblasti pro vzdělávání v ošetrovatelství, a 78 % znalosti v oblasti klinické praxe byl vypracován článek do odborného periodika. Dotazníkové šetření zjistilo poměrně vysokou znalost všeobecných znalostní sester o Nightingale. Vyšší míra znalosti v oblasti vzdělávání, než v oblasti klinické praxe může však svědčit o nedostatečné schopnosti sester tyto znalosti prakticky užívat. Tomu odpovídá i relativně nízké přesvědčení o odkazu Nightingale. Pouze 58 % považuje Nightingale za stále relevantní pro dnešní dobu, celých 42 % s jejím odkazem tedy vůbec nepracuje. Některé odpovědi i přes svou relativně vysokou absolutní hodnotu odhalily také neznalosti v základním obrazu Nightingale. 12 % respondentů nedokázalo Nightingale charakterizovat jako zakladatelku moderního ošetrovatelství, 10 % tvrdilo, že jejím snem bylo stát se řádovou sestrou. Respondenti také byli např. z 88 % schopni identifikovat míru úmrtnosti vojáků v Krymské válce, 28 % však nedokázala vyhodnotit, k jakému zjištění Nightingale v souvislosti s jejím snížením dospěla.

Tato drobná odhalení mohou poukazovat k nedostatečnému povědomí o této osobnosti, respektive k nevhodnému výběru faktů, která jsou budoucím i stávajícím zdravotním sestřám prezentována. V rámci doporučení tedy tato práce navrhuje vytvoření workshopů pro studenty zdravotnických škol, seminářů a konferencí pro zaměstnance zdravotnických zařízení a rozvinutí diskuze na úrovni odborné veřejnosti a teoretiků se zdravotnickou tematikou s cílem přispět k inovaci celého zdravotnického systému.

Seznam použité literatury

- JAROŠOVÁ, Darja a Renáta ZELENÍKOVÁ. 2014. *Ošetřovatelství založené na díkazech*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5345-4.
- JAROŠOVÁ, Darja. 2007. *Úvod do komunitního ošetřovatelství*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2150-7.
- JOHNSON, Elizabeth. 2017. *A Divine Experience: The Secret Life of Florence Nightingale*. Woodstock: Writersworld. ISBN 978-19-9968-010-7.
- KUTNOHORSKÁ, Jana. 2010. *Historie ošetřovatelství*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3224-4.
- MCDONALD, Lynn. 2017a. *Florence Nightingale: A Very Brief History*. London: S/CK Publishing. ISBN 978-0-2810-7645-1.
- MCDONALD, Lynn. 2017b. *Florence Nightingale: Nursing, and Health Care Today*. New York: Springer Publishing. ISBN 978-0-8261-5558-0.
- NIGHTINGALE, Florence. 2015. *Notes on Hospitals*. New York: Dover Publications. ISBN: 978-0486794587.
- NIGHTINGALE, Florence. 2020. *Notes on Nursing: What It Is, and What It Is Not by Florence Nightingale*. London: Independently published. ISBN: 978-1679588280.
- NIGHTINGALE, Florence a McDONNALD, Lynn. 2001. *Florence Nightingale's Spiritual Journey: Biblical Annotations, Sermons and Journal Notes*. Collected Works of Florence Nightingale. Ontario: Wilfrid Laurier University Press. Dostupné také z: <https://www.worldcat.org/title/florence-nightingales-spiritual-journey-biblical-annotations-sermons-and-journal-notescollected-works-of-florence-nightingale-volume-2/oclc/1040688336?referer=di&ht=edition>.
- NUTTING, Adelaide M. 2018. *History of Nursing: The Evolution of Nursing Systems from the Earliest Times to the Foundation of the First English and American Training Schools for Nurses*. Buffalo: Creative Media Partners. ISBN 978-0-3531-1969-7.
- PAVLÍKOVÁ, Slavomíra. 2006. *Modely ošetřovatelství v kostce*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1211-3.
- PLEVOVÁ, Ilona et al. 2011. *Ošetřovatelství I*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3557-3.
- PODRAZILOVÁ, Petra. 2013. Florence a Mary – sestry, bez nichž by na Krymu zahynuly stovky mužů. *Florence*. 9(11), 44-46. ISSN 1801-464X.
- PORTER, Roy. 2015. *Dějiny medicíny: od starověku po současnost*. 2. vyd. Praha: Obzor. ISBN 978-80-7260-2324-4.

- POSPÍŠILOVÁ, Eva a Valérie TÓTHOVÁ. 2015. *Vývoj vybraných ošetrovatelských postupů: od nejstarších dob po současnost*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-824-5.
- REVELL, Anna. 2018. *Florence Nightingale: A Florence Nightingale Biography*. La Vergne: Lighting source. ISBN 978-17-2020-436-7.
- SCHOTT, Heinz a Zdeněk BUREŠ. 1997. *Kronika medicíny*. Praha: Fortuna Print. ISBN 978-80-858-7316-8.
- SCHREIBER, Vratislav. 2000. *Medicína na přelomu tisíciletí: historie medicíny v kostce, současný stav a kam spěje*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-0822-0.
- SMALL, Hugh. 2017. *A Brief History of Florence Nightingale: And Her Real Legacy, a Revolution in Public Health*. Boston: Little, Brown Book Group. ISBN 978-14-7214-028-9.
- SPÁČILOVÁ, Šárka. 2020. Florence Nightingalová: Dáma s lucernou svou pevnou vůlí dokázala změnit svět. *Florence* **16**(2), 29-30. ISSN 1801-464X.
- SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. 2004. *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-424-1.
- STAŇKOVÁ, Marta. 1997. *Lemon 2: Learning Material On Nursing – Učební texty pro sestry a porodní asistentky*. Brno: Národní centrum ošetrovatelství. ISBN 978-80-7013-238-8.
- STAŇKOVÁ, Marta. 2003. Z historie charitativní a ošetrovatelské péče. *Sestra*. **13**(6), 3–18. ISSN 1210-0404.
- STRNADOVÁ, Alice et al. 2021. *Koncepce ošetrovatelství: Nursing now*. [Praha]: Ministerstvo zdravotnictví České republiky. Dostupné také z: https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/wepub/9584/21397/Koncepce_oseetrovatelstvi_vestnik_6_2021.pdf.
- VAUGHAN, Catherine T. 2018. *The History of Nursing and Nurses of Long Ago*. Ilfracombe: Arthur H. Stockwell. ISBN 978-0-7223-4823-9.
- WOODHAM-SMITH, Cecil. 1983. *Florence Nightingale*. New York: Atheneum Books. ISBN 978-0-6897-0652-3.

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Pohlaví respondentů.....	28
Tabulka 2 – Věková kategorie respondentů	29
Tabulka 3 – Kolikáté výročí narození Florence bylo v roce 2020.....	30
Tabulka 4 – Sen Florence	31
Tabulka 5 – Kdy se slaví Mezinárodní den zdravotních sester	32
Tabulka 6 – Florence zakladatelka	33
Tabulka 7 – První ošetřovatelská škola na světě	34
Tabulka 8 – Místo první ošetřovatelské školy	35
Tabulka 9 – Doba studia na ošetřovatelské škole u nemocnice sv. Tomáše	36
Tabulka 10 – Světoznámá kniha vydaná v roce 1859	37
Tabulka 11 – Účel knihy Poznámky o ošetřovatelství	38
Tabulka 12 – Základní body ve filozofii dobré péče o nemocné.....	39
Tabulka 13 – Přezdívka Florence	40
Tabulka 14 – Jaká byla úmrtnost vojáků	41
Tabulka 15 – Na jakou souvislost v praxi Florence přišla.....	42
Tabulka 16 – Vznik jakých spolků iniciovala	43
Tabulka 17 – Tři primární vztahy v ošetřovatelství dle Florence.....	44
Tabulka 18 – Na jaké principy a cíle Florence kladla důraz	45
Tabulka 19 – Význam odkazu Florence i v dnešní době.....	46
Tabulka 20 – Vyhodnocení popisných otázek	47
Tabulka 21 - Vyhodnocení výzkumného předpokladu 2.....	48
Tabulka 22 – Vyhodnocení výzkumného předpokladu 3	49

Seznam grafů

Graf 1 – Pohlaví respondentů	28
Graf 2 – Věková kategorie respondentů	29
Graf 3 – Kolikáté výročí narození Florence bylo v roce 2020	30
Graf 4 – Sen Florence	31
Graf 5 – Kdy se slaví Mezinárodní den zdravotních sester	32
Graf 6 – Florence zakladatelka	33
Graf 7 – První ošetrovatelská škola na světě	34
Graf 8 – Místo první ošetrovatelské školy	35
Graf 9 – Doba studia na ošetrovatelské škole u nemocnice sv. Tomáše	36
Graf 10 – Světoznámá kniha vydaná v roce 1859	37
Graf 11 – Účel knihy Poznámky o ošetrovatelství	38
Graf 12 – Základní body ve filozofii dobré péče o nemocné	39
Graf 13 – Přezdívka Florence	40
Graf 14 – Jaká byla úmrtnost vojáků	41
Graf 15 – Na jakou souvislost v praxi Florence přišla	42
Graf 16 – Vznik jakých spolků iniciovala	43
Graf 17 – Tři primární vztahy v ošetrovatelství dle Florence.....	44
Graf 18 – Na jaké principy a cíle Florence kladla důraz	45
Graf 19 – Význam odkazu Florence i v dnešní době.....	46

Seznam příloh

Příloha 1 – Výsledky předvýzkumu.....	61
Příloha 2 – Dotazník	65
Příloha 3 – Souhlasy s prováděním výzkumu.....	68
Příloha 4 – Článek.....	70
Příloha 5 - Obrázky.....	75

Přílohy

Příloha 1 – Výsledky předvýzkumu

Otázka č.1	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Žena	10	100 %
Muž	0	0 %
Celkem	10	100 %

Otázka č.2	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
20-30 let	7	70 %
31-40 let	0	0 %
41-50 let	0	0 %
51-60 let	2	20 %
61 a více	1	10 %
Celkem	10	100 %

Otázka č.3	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
200	10	100 %
Jiná odpověď	0	0 %
Celkem	10	100 %

Otázka č.4	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Žena v domácnosti a matka	0	0 %
Ošetřovatelka	10	100 %
Řádová sestra	0	0 %
Celkem	10	100 %

Otázka č.5	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
12. května	7	70 %
Jiná odpověď	3	30 %
Celkem	10	100 %

Otázka č.6	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Klášter	0	0 %
Laická ošetřovatelská péče	3	30 %
Moderní ošetřovatelství	7	70 %
Lázně	0	0 %
Celkem	10	100 %

Otázka č.7	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
1853	3	30 %
1860	7	70 %
1851	0	0 %
Celkem	10	100 %

Otázka č.8	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Praha	0	0 %
Mnichov	0	0 %
Paříž	0	0 %
Florencie	0	0 %
Londýn	10	100 %
Celkem	10	100 %

Otázka č.9	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
2 roky studia, 2 roky ošetřovatelka	0	0 %
3 roky studia, 1 rok ošetřovatelka	4	40 %
1 rok studia, 3 roky ošetřovatelka	3	30 %
2 roky studia, 1 rok ošetřovatelka	3	30 %
Celkem	10	100 %

Otázka č.10	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Poznámky o ošetřovatelství	9	90 %
Poznámky o šestinedělí	0	0 %
Poznámky o nemocnicích	1	10 %
Celkem	10	100 %

Otázka č.11	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Návod k přežití ve válce	0	0 %
Studijní materiál v ošetřovatelství	10	100 %
Studijní materiál pro péči o seniory	0	0 %
Celkem	10	100 %

Otázka č.12	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Čistá voda, čistý vzduch, ticho teplo	0	0 %
Čistý vzduch, čistá voda, čisté prostředí, funkční kanalizace, světlo	10	100 %
Ticho, teplo, tišení bolesti, dostatek tekutin, transport	0	0 %
Celkem	10	100 %

Otázka č.13	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Dáma se svíčkou	0	0 %
Dáma s ohněm	0	0 %
Dáma s lampou	10	100 %
Celkem	10	100 %

Otázka č.14	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
30 % až 40 %	0	0 %
45 % až 60 %	10	100 %
25 % až 30 %	0	0 %
Celkem	10	100 %

Otázka č.15	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Hygiena a zdraví	5	50 %
Zdraví a větrání	2	20 %
Funkční kanalizace a hygiena	3	30 %
Celkem	10	100 %

Otázka č.16	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Česká asociace sester	0	0 %
Mezinárodní rada sester	6	38 %
Britská asociace sester	10	63 %
Celkem	16	100 %

Otázka č.17	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Sestra-prostředí, pacient-prostředí, sestra-pacient	9	90 %
Sestra-lékař, lékař-pacient, sestra-pacient	1	10 %
Sestra-prostředí, lékař-prostředí, pacient-prostředí	0	0 %
Celkem	10	100 %

Otázka č.18	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Kvalitní a empatická péče o pacienty	10	26 %
Zdravá a kvalitní strava	9	23 %
Vzdělání sestry	10	26 %
Zvýšená hygienická opatření	10	26 %
Celkem	39	100 %

Otázka č.19	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ano	8	80 %
Ne	2	20 %
Celkem	10	100 %

Příloha 2 – Dotazník

Znalosti všeobecných sester o Florence Nightingale

Jsem studentkou 3. ročníku oboru Všeobecná sestra na Fakultě zdravotnických studií Technické univerzity v Liberci a ráda bych Vás touto cestou požádala o vyplnění tohoto krátkého anonymního dotazníku, který bude součástí výzkumu k mé bakalářské práci. Účelem je zjištění znalostí všeobecných sester o Florence Nightingale.

Pokyny k vyplnění dotazníku:

Pokud není uvedeno jinak, zaškrtněte vždy jen jednu správnou odpověď.

Pokud Vás zajímá výsledek výzkumu mé práce, neváhejte mě oslovit na email: anezka.holubova@tul.cz.

Děkuji mnohokrát za Váš čas strávený tímto dotazníkem.

Anežka Holubová

1. Pohlaví

- Muž
- Žena

2. Věková kategorie

- 20-30 let
- 31-40 let
- 41-50 let
- 51-60 let
- 61 a více

3. Doplňte číslem, kolikáté výročí narození Florence jsme si připomněli v roce 2020

_____

4. Jaký sen měla Florence Nightingale?

- Stát se ženou v domácnosti a matkou
- Stát se ošetřovatelkou a pozvednout tak úroveň zdravotnictví
- Stát se řádovou sestrou

5. Na jaký den spadá Mezinárodní den zdravotních sester, který byl ustanoven na den narození Florence Nightingale?

_____

6. Florence je považována za zakladatelku _____?

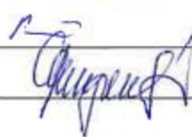
- Klášterů
- Laické ošetřovatelské péče
- Moderního ošetřovatelství
- Lázní

7. V jakém roce založila první necírkevní ošetřovatelskou školu na světě?
- 1853
  - 1860
  - 1851
8. V kterém městě se tato škola nacházela?
- Praha
  - Mnichov
  - Paříž
  - Florencie
  - Londýn
9. Jak dlouhé bylo studium na ošetřovatelské škole u nemocnice sv. Tomáše?
- 2 roky studia, 2 roky ošetřovatelka na zkoušku
  - 3 roky studia, 1 rok ošetřovatelka na zkoušku
  - 1 rok studia, 3 roky jako ošetřovatelka na zkoušku
  - 2 roky studia, 1 rok ošetřovatelka na zkoušku
10. Jak se jmenovala světoznámá kniha, kterou vydala v roce 1859?
- Poznámky o ošetřovatelství
  - Poznámky o šestinedělí
  - Poznámky o nemocnicích
11. K čemu se tato kniha využívala?
- Jako návod k přežití ve válce
  - Jako studijní materiál v ošetřovatelství
  - Jako studijní materiál pro péči o seniory
12. Během výpomoci v Krymské válce stanovila filozofii dobré péče o nemocné, která stojí na několika základních bodech, jaké to jsou?
- Čistá voda, čistý vzduch, ticho, teplo
  - Čistý vzduch, čistá voda, čisté prostředí, funkční kanalizace, světlo
  - Ticho, teplo, tišení bolesti, dostatek tekutin, transport
13. Jakou přezdívku si Florence vysloužila během výpomoci v Krymské válce?
- Dáma se svíčkou
  - Dáma s ohněm
  - Dáma s lampou
14. Jaká byla úmrtnost vojáků před příjezdem Florence a zavedením jejích opatření?
- 30 % až 40 %
  - 45 % až 60 %
  - 25 % až 30 %

15. Na jakou souvislost při snížení úmrtnosti na 2 % díky této praxi přišla?
- Souvislost mezi hygienou a zdravím
  - Souvislost mezi zdravím a větráním
  - Souvislost mezi funkční kanalizací a hygienou
16. Vznik, jakých spolků iniciovala? (možno více správných odpovědí)
- Česká asociace sester
  - Mezinárodní rada sester
  - Britská asociace sester
17. Florence vytyčila tři primární vztahy v ošetřovatelství, jaké to byly?
- Sestra – prostředí, pacient – prostředí, sestra – pacient
  - Sestra – lékař, lékař – pacient, sestra – pacient
  - Sestra – prostředí, lékař – prostředí, pacient – prostředí
18. Na jaké základní principy a cíle ošetřovatelství Florence kladla důraz? (možno více správných odpovědí)
- Poskytování kvalitní a empatické péče o pacienty
  - Zdravá a kvalitní strava
  - Vzdělání sestry
  - Zvýšená hygienická opatření
19. Má podle Vás odkaz Florence Nightingale význam v ošetřovatelství i v dnešní době?
Pokud ano, jaký?

Příloha 3 – Souhlasy s prováděním výzkumu

PROTOKOL K REALIZACI VÝZKUMU

Jméno a příjmení studenta:	Anežka Holubová	
Osobní číslo studenta:	D18000071	
Univerzitní e-mail studenta:	Anezka.holubova@tul.cz	
Studijní program:	Ošetrovatelství	
Ročník:	3.	
Kvalifikační práce		
Téma kvalifikační práce:	Znalosti všeobecných sester o Florence Nightingale	
Kvalifikační práce:	☒ bakalářská ☐ diplomová	
Jméno vedoucího kvalifikační práce:	Mgr. Kateřina Prstková	
Metoda a technika výzkumu:	Metoda: kvantitativní, technika: dotazník	
Soubor respondentů:	100	
Název pracoviště realizace výzkumu:	Krajská nemocnice Liberec a.s.	
Datum zahájení výzkumu:	14. 7. 2022	
Datum ukončení výzkumu:	22. 7. 2022	
Souhlas vedoucího kvalifikační práce:	☒ souhlasím ☐ nesouhlasím	
Vyjádření vedoucího kvalifikační práce k finančnímu zatížení pracoviště při realizaci výzkumu:	☐ bude spojen ☒ nebude spojen	
Souhlas vedoucího pracovníka instituce:	☒ souhlasím ☐ nesouhlasím	
Souhlas vedoucího pracovníka dílčího pracoviště:	☐ souhlasím ☐ nesouhlasím	
Prohlášení studenta		
<p>Prohlašuji, že v kvalifikační práci ani v publikacích souvisejících s kvalifikační prací nebudu uvádět osobní údaje o respondentech nebo institucích, kde byl výzkum realizován. V kvalifikační práci nebude uveden název instituce, pokud není získán souhlas v tomto protokolu. Dále prohlašuji, že budu dodržovat povinnou mlčenlivost o skutečnostech, o kterých jsem se dozvěděl při realizaci výzkumu v rámci osobní ochrany zúčastněných osob.</p>		
Vyjádření vedoucího pracovníka instituce o případném zveřejnění názvu instituce v kvalifikační práci a v publikacích souvisejících s kvalifikační prací:	☒ souhlasím ☐ nesouhlasím	
Podpis studenta:		
Podpis vedoucího práce:		
Podpis vedoucího pracovníka instituce:	Krajská nemocnice Liberec, a.s. Mgr. Marie Fryaufová <i>ředitelka ošetrovatelské péče</i>	
Podpis vedoucího pracovníka dílčího pracoviště:		

	Název pracoviště realizace výzkumu	Soubor respondentů	Jméno vedoucího pracovníka oddělení	Souhlas vedoucího pracovníka dílčího pracoviště
54 100 907	Krajská nemocnice Liberec, a.s. Husova 357/10, 460 63 Liberec IČ: 27283933 Tel.: 48 531 2336 Chirurgie 5. patro	15	M. LIBALOVÁ	ANO
54 100 879	Krajská nemocnice Liberec, a.s. Husova 10, 460 63 Liberec 1 Tel.: 48 531 1111 Urologie lůžka, oper. sál	10	Mgr. L. ŽIBKOVÁ vrchní sestra	ANO
	Krajská nemocnice Liberec, a.s. Husova 10, 460 63 Liberec 1 IČ: 27283933 Plicní oddělení Tel.: 48 531 2797	10	Martina HILLOVÁ vrchní sestra TRN	ANO
	Krajská nemocnice Liberec, a.s. Centrum interních oborů Mgr. Iva ŠKODOVÁ vrchní sestra	10	Mgr. I. ŠKODOVÁ	ANO
54 100 829	Krajská nemocnice Liberec, a.s. Husova 357/10, 460 63 Liberec Tel.: 48 531 2715 Neurologie - ambulance	15	Bc. Jana VOHLÍDALOVÁ vrchní sestra NEUROCENTRUM	ANO
100 100 100	Krajská nemocnice Liberec, a.s. Husova 10, 460 63 Liberec 1 Tel.: 48 531 2487 TCC - lůžka, JIP, oper. sály	5	R. TICHÁ JT. JENYRA TRAL	ANO
	Krajská nemocnice Liberec, a.s. Husova 357/10, 460 63 Liberec Mgr. Ladislava KOHOUTOVÁ vrchní sestra chirurgického centra	10	Kohoutová	ANO
54 100 926	Krajská nemocnice Liberec, a.s. Husova 357/10, 460 63 Liberec Tel.: 48 531 3571 Ambulance lineární urychlovač	13	Mgr. I. BOBKOVÁ	ANO
54 100 822	Krajská nemocnice Liberec, a.s. Husova 10, 460 63 Liberec 1 Tel.: 48 531 1111 Přenos. nemocl - lůžka	6	ČERNÝ NĚMČEK JE SOUHLASÍM V.I. MOZÁNKOVÉ V.	ANO
54 100 881	Krajská nemocnice Liberec, a.s. Husova 357/10, 460 63 Liberec 1 IČ: 27283933, tel.: 48 531 2137 CARIM - OIM LIBEREC	6	Krajská nemocnice Liberec, a.s. CARIM - OIM LIBEREC Simona KLEINEROVÁ stanižní sestra	ANO

Příloha 4 – Článek

Znalosti všeobecných sester o Florence Nightingale Anežka Holubová

Technická univerzita v Liberci, Fakulta zdravotnických studií

Obrázek 1

Abstrakt

Článek se zabývá znalostmi všeobecných sester o Florence Nightingale, jedná se o sestry pracující v nemocnici krajského typu Libereckého kraje. Téma je vzato z historie ošetřovatelství, o kterém by měla mít znalosti každá všeobecná sestra, protože by to mělo být nedílnou součástí jejího vzdělání, vzhledem k tomu že Florence se zasloužila o zlepšení ošetřovatelství dané doby, ale také protože její stanovené hodnoty a filozofie jsou součástí ošetřovatelství i v dnešní moderní době. V článku je stručně popsána tak významná osoba pro moderní ošetřovatelství jako je Florence Nightingale. Dále je v článku prezentován náš výzkum, který byl zaměřen na znalosti všeobecných sester z hlediska přínosu Florence v oblasti vzdělávání v ošetřovatelství, z hlediska přínosu Florence v oblasti klinické praxe v ošetřovatelství. Z těchto cílů byly stanoveny následně výzkumné předpoklady, a to že 77 % a více všeobecných sester má znalosti o Florence Nightingale z oblasti vzdělávání v ošetřovatelství, a 82 % a více má znalosti v oblasti přínosu Florence Nightingale pro klinickou praxi v ošetřovatelství. Výzkum probíhal formou kvantitativního šetření prostřednictvím anonymního dotazníku, který obsahoval 19 otázek. Dotazník byl distribuován mezi všeobecné sestry pracující v nemocnici krajského typu Libereckého kraje.

Klíčová slova

Florence Nightingale, znalosti všeobecných sester, ošetřovatelství, moderní ošetřovatelství

Úvod:

Tématem práce je stručné nastínění života Florence Nightingale a vytyčení důležitých bodů jejího života. Přinést základní charakteristiku oboru ošetřovatelství a zmapovat jeho historický vývoj. Život osobnosti Nightingale jsme sledovali od jejího mládí a dospívání ve Florencii až do její smrti v Mayfairské čtvrti v Londýně. Samostatné kapitoly popsaly zásadní období během Krymské války, které Nightingale proslavilo a umožnilo jí následně podnikat další reformátorské aktivity napříč světadíly.

Cílem této práce byl kromě popisu života Nightingale také zmapování znalostí všeobecných sester o Florence Nightingale, a to jak v oblasti přínosu vzdělávání, tak v oblasti klinické praxe v ošetřovatelství. Druhému cíli byla věnována výzkumná část práce, která prostřednictvím kvantitativního výzkumu provedeného anonymním dotazníkem přinesla jednotlivé závěry z reálného vnímání této historické osobnosti dnešním zdravotnickým personálem. Základní předpoklady byly následující: Předpokládáme, že 77 % a více všeobecných sester má znalosti o Florence Nightingale v oblasti přínosu vzdělávání v ošetřovatelství. Předpokládáme, že 82 % a více všeobecných sester má znalosti o Florence Nightingale v oblasti přínosu klinické praxe v ošetřovatelství.

Metodika:

V rámci předvýzkumu jsem si zvolila skupinu 10 všeobecných sester z nemocnice krajského typu Libereckého kraje, které jsem požádala o vyplnění anonymního dotazníku.

Během předvýzkumu jsem si ověřila, zda jsou otázky srozumitelně formulovány pro samotný výzkum. Z 10 dotazníků mi bylo vráceno všech 10. Návratnost předvýzkumu byla tedy 100 % a posloužil na úpravu výzkumných předpokladů. Hlavní výzkum následně probíhal v nemocnici krajského typu Libereckého kraje, kde bylo celkem rozdáno 100 dotazníků. Celková návratnost činila 50 dotazníků (50 %). Výzkum byl zrealizován kvantitativní metodou a zpracován do grafů a tabulek. Výzkum probíhal v červenci.

Z 50 respondentů bylo 49 (98 %) respondentů ženského pohlaví a 1 (2 %) pohlaví mužského. Ve věkových kategoriích měla největší zastoupení kategorie 20-30 let, spadalo do ní 24 (48 %) dotázaných.

Výsledky a diskuze:

Plevová (2011) definuje ošetřovatelství jako lásku k lidem, pomoc a moudrost. Ošetřovatelství jako takové bylo napříč dějinami ovlivňováno různými faktory, např. náboženstvím, tradicemi, válečnými konflikty, politickou situací, přírodními katastrofami, ekonomickou situací ale také významnými osobnostmi jako je například Florence Nightingale (Jarošová, 2014).

Historicky je možné ošetřovatelství rozdělit do třech vývojových linií: neprofesionální, charitativní a profesionální ošetřovatelství (Kutnohorská, 2010). A právě za zakladatelku profesionálního či moderního ošetřovatelství a první teoretičku ošetřovatelství je považována Florence Nightingale. Tuto skutečnost vědělo 44 (88 %) respondentů z 50 dotázaných. Její odkaz je především v důrazu na jednotlivé zásady kvalitní péče, v dostupnosti této péče pro všechny potřebné a ve vědeckém přístupu k ošetřovatelství postaveném na statistických metodách (Vaughan, 2018).

Od narození Florence uplynulo přes dvě staletí, narodila se 12. května roku 1820, ve městě Florencie, odtud právě její jméno. K tomuto se vázal dotaz na to, jaké významné výročí jsme oslavili v roce 2020 od doby narození Florence. Správnou odpověď uvedlo 36 (72 %) respondentů. Na toto navazovala otázka, na který den připadá Mezinárodní den zdravotních sester, stanovený právě na den narození Florence. Tuto informaci vědělo 44 (88 %) dotázaných.

Již od mala měla Florence v sobě hodně sociálního citění. A tak se navzdory odporu svých nejbližších, rozhodla stát ošetřovatelkou (Johnson, 2017). Ti tuto profesi nepovažovali za vhodnou pro mladou ženu z dobré rodiny (Revell, 2018). Trvalo přes deset let, než se u rodiny setkala s pochopením, a tak v 31 letech absolvovala 3měsíční kurz na ošetřovatelku (Spáčilová, 2020). K tomu se vázal dotaz na to, co bylo snem Florence, a to stát se ošetřovatelkou, což vědělo 45 (90 %) dotázaných.

V roce 1854 odjela Florence Nightingale spolu s proškolenými ošetřovatelkami na Krym kde probíhala od roku 1853 do roku 1856 Krymská válka (Vaughan, 2018). Zde projevila snahu zlepšit tamní podmínky a pozvednout tak úroveň ošetřovatelství. Florence bojovala za pomoci striktních hygienických opatření, jako je pravidelná výměna ložního prádla, časté větrání, přiměřené osvětlení, funkční kanalizační systém a také čistá voda spolu s pravidelnou vyváženou stravou (Vaughan, 2018). 38 (76 %) respondentů vědělo jakou filozofií dobré péče o nemocné zlepšila otřesné podmínky na Krymu před jejím příjezdem. Zde si také díky svým nočním pochůzkám vysloužila přezdívku „dáma s lampou“ a celoživotní obdiv všech vojáků (Small, 2017), toto vědělo všech 50 (100 %)

dotázaných. Svým úsilím dokázala snížit úmrtnost vojáků z 45-60 % na pouhá 2 %, čímž prokázala souvislost mezi hygienou a zdravím (Revell, 2018). Tento poznatek vědělo 44 (88 %) dotázaných sester.

V roce 1859 vydala Florence Nightingale svou nejznámější publikaci Poznámky o ošetřovatelství, která se také stala základem kurikula nejen na jí založené škole pro ošetřovatelky, ale pro všechny, kteří se chtěli edukovat v oblasti základních hygienických pravidel a ošetřovatelských principů (Vaughan, 2018). To se vztahovalo ke dvěma otázkám, tu první, jakou knihu napsala v roce 1859, vědělo 49 (98 %) dotázaných a druhou, k čemu se tato kniha využívala, vědělo 47 (94 %) dotázaných. Ve své filozofii Florence stanovila tři primární vztahy v ošetřovatelství: pacient – prostředí, sestra – prostředí a sestra – pacient. Nejvýznamnější vztah je právě mezi pacientem a prostředím, neboť zdravé prostředí má přímý vliv na zdravotní stav jedince (Pavlíková, 2006). O její filozofii péče o nemocné mělo znalosti 42 (84 %) oslovených sester.

V roce 1860 založila první necírkevní ošetřovatelskou školu na světě při nemocnici sv. Tomáše v Londýně. Zde studium probíhalo teoreticky jeden rok, následující 3 roky ošetřovatelky působily jako ošetřovatelky na zkoušku, a teprve poté se staly právoplatnými ošetřovatelkami (Revell, 2018). Tento odstavec se věnoval hned třem otázkám. Kdy byla založena tato škola vědělo 42 (84 %), kde se nacházela pak 49 (98 %) respondentů. Odpověď na poslední otázku, jaká byla doba studia na této škole, vědělo pouze 18 (36 %) dotázaných sester.

Během svého života Florence spolupracovala při organizaci vzniku Britské asociace sester v roce 1887 a také v roce 1899 iniciovala vznik Mezinárodní rady sester. Tato informace se vztahovala k otázce, kde bylo možno vybrat právě tyto dvě správné odpovědi, což vědělo správně 37 (74 %) oslovených respondentů.

Florence také kladla důraz na poskytování kvalitní a empatické péče o pacienty, spolu se zdravou a kvalitní stravou, zvýšenými hygienickými opatřeními a vzděláním sestry (Small, 2017). K tomuto se vztahovala otázka, kde jako v jediné byly správné všechny odpovědi. Úspěšně ji zodpovědělo 36 respondentů (72 %).

Závěr:

Na základě výsledků výzkumu se zdá, že všeobecné sestry mají výborné znalosti z oblasti přínosu Florence Nightingale ve vzdělávání v ošetřovatelství (správně odpovědělo 83 %, což je víc než stanovený předpoklad, který byl ve výši 77 %).

O něco nižší znalosti prokázaly všeobecné sestry v oblasti přínosu Florence Nightingale v oblasti klinické praxe v ošetrovatelství. Na sérii otázek z této oblasti správně odpovědělo 78 % respondentů místo předpokládaných 82 % a více.

Použité zdroje:

JAROŠOVÁ, Darja a Renáta ZELENÍKOVÁ. 2014. *Ošetrovatelství založené na důkazech*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5345-4.

JOHNSON, Elizabeth. 2017. *A Divine Experience: The Secret Life of Florence Nightingale*. Woodstock: Writersworld. ISBN 978-19-9968-010-7.

KUTNOHORSKÁ, Jana. 2010. *Historie ošetrovatelství*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3224-4.

PAVLÍKOVÁ, Slavomíra. 2006. *Modely ošetrovatelství v kostce*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1211-3.

PLEVOVÁ, Ilona et al. 2011. *Ošetrovatelství I*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3557-3.

REVELL, Anna. 2018. *Florence Nightingale: A Florence Nightingale Biography*. La Vergne: Lighting source. ISBN 978-17-2020-436-7.

SMALL, Hugh. 2017. *A Brief History of Florence Nightingale: And Her Real Legacy, a Revolution in Public Health*. Boston: Little, Brown Book Group. ISBN 978-14-7214-028-9.

SPÁČILOVÁ, Šárka. 2020. *Florence Nightingalová: Dáma s lucernou svou pevnou vůlí dokázala změnit svět*. Florence 16(2), 29-30. ISSN 1801-464X.

VAUGHAN, Catherine T. 2018. *The History of Nursing and Nurses of Long Ago*. Ilfracombe: Arthur H. Stockwell. ISBN 978-0-7223-4823-9.

Obrázek 1 - Fotografie Florence Nightingale od Henryho Heringa, Národní portrétní galerie v Londýně. Dostupné z: <https://www.biography.com/scientist/florence-nightingale>

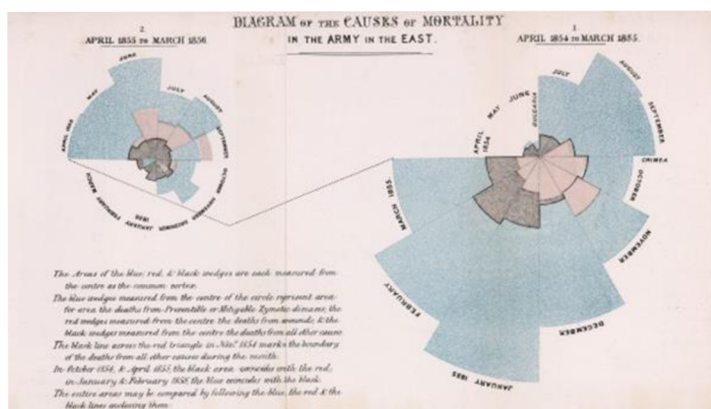
Příloha 5 - Obrázky

Obrázek 1 - Fotografie Florence Nightingale od Henryho Heringa, Národní portrétní galerie v Londýně. Dostupné z: <https://www.biography.com/scientist/florence-nightingale>

Obrázek 2 - Dáma s lampičkou od Henrietty Rae, rok 1891. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Florence-Nightingale>

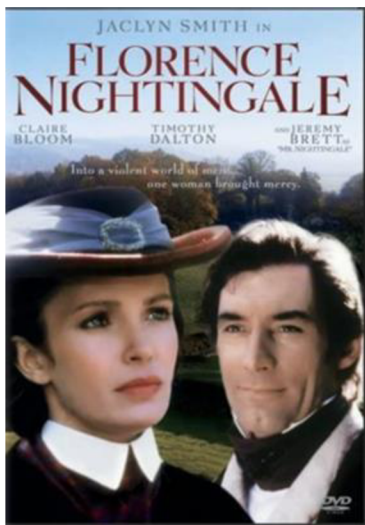
Obrázek 3 - Diagram příčin úmrtí armád na východě. Dostupné z: <https://www.davidrumsey.com>

NOTES ON NURSING:
WHAT IT IS, AND WHAT
IT IS NOT

BY FLORENCE NIGHTINGALE

Obrázek 4 - Publikace Notes on Nursing z roku 1859. Dostupné z: <https://sciencegraph.org/documents/Notes-on-nursing.pdf>

Obrázek 5 - Titulní plakát k filmu Florence Nightingale z roku 1985. Dostupné z: <https://www.imdb.com/title/tt0089157/>